

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

WWW.KIMPRESS.BY

С. 2

С. 11

С. 6

С. 15

Уступная кампанія ў творчых ВНУ краіны чымсьці нагадвае сапраўдны кастынг. Прычым гаворка — не толькі пра акцёрскія спецыяльнасці, але і пра такую канцэптэўную прафесію, як рэжысёр. У самую гарачую пару для абітурыентаў наш фотакарэспандэнт здолеў сабраць квартэт будучых Феліні ды Пташукоў, якія пакуль «углядаюцца ў жыццё», што мае стаць асновай для будучых стужак, і мараць пабачыць сваё імя ў першых для іх «цітрах» — спісах першакурснікаў факультэта экранных мастацтваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Пра ход уступнай кампаніі ў ВНУ культуры і мастацтва чытайце на С. 3, а пра дасягненні рэжысёраў кіно са старшых курсаў Акадэміі — на С. 9.

“КАСТЫНГ” НА РЭЖЫСЁРА

На здымку: абітурыенты ФЭМа па рэжысёрскай спецыяльнасці Яўгенія Удодава, Мікалай Капульцэвіч, Ягор Жардзецкі, Дар'я Палякова.

— пад адкрытым небам

26 — 28 жніўня пройдзе XI Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. Канчатковы план правядзення мерапрыемстваў гэтага буйнога форуму будзе вызначаны Аргамітэтам фестывалю, чый склад зацверджаны Прэзідэнтам краіны, на бліжэйшым пасяджэнні, якое запланавана Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь на наступны тыдзень.

Асноўнымі падзеямі маладзечанскага песенна-паэтычнага фестывалю ста-

нуць, паводле традыцыі, праграмы Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з народнымі артыстамі краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам і конкурс маладых выканаўцаў.

Падрыхтоўка фестывалю ідзе поўным ходам. Як паведамлялася ўжо, асноўныя канцэрты пройдуць у амфітэатры, які цяпер будзе. А вось Музычны падворак, што разгарнуўся ва ўнутраным дворыку Маладзечанскага музычнага вучылішча імя М.К. Агінскага, ужо быў апрабаваны — у Дзень горада, які святкаваўся 2 ліпеня.

— Мы даўно марылі, — распавёў дырэктар вучылішча Рыгор Сарока, — каб у нашым горадзе адкрылася такая сцэнічная

пляцоўка і “зала” пад адкрытым небам. Упершыню я пабачыў падобныя “дварыя канцэрты” ў еўрапейскім гарадскім асяродку — у Іспаніі і Германіі. Аказалася, архітэктар вучылішча будынка вельмі спрыяе гэтаму: не патрабуецца ніякай “падгучкі”, бо акустыка ўнутранага двора не проста добрая — выдатная! Дзякуючы дзяржаўнай падтрымцы, было праведзена добраўпарадкаванне тэрыторыі: з’явіліся тратуарная плітка, азеляненне, нават фантан. У новай “глядзельнай зале” адначасова можа змясціцца каля 700 чалавек. Так што з цягам часу новая пляцоўка можа стаць добрым сезонным дадаткам да існуючых канцэртных пляцовак: выступленні тут можна ладзіць з вясны да восені...

Дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж” Сяргей Клімаў паведаміў, што 20 ліпеня камісія на чале з намеснікам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктарам Курашам распачала работу па дзяржаўным аб’екта.

Мяркуецца, дадаў Сяргей Клімаў, што ў бліжэйшы час (дакладны тэрмін вызначае цяпер камісія) да існуючых экспазіцыйных залаў замка будзе далучана яшчэ чатыры: гэта малая і вялікая (камінная) сталовыя, белая бальная і гетманская інтэр’ерныя залы.

Рарытэты ўразяць

Яны размешчаны ў камяніцы і паўднёвай галерэі замка. Экспазіцыі ўжо даведзены да ладу. Наведвальнікаў уразаць рарытэты, набытыя ў прыватных калекцыянераў. Прадметы антыкварыяту, аздабленне сцен, мэбля максімальна суднасяцца з развіўшага эпохай.

Аднаўленнем замкавай мэблі займаюцца цяпер спецыялісты “Белрэстаўрацыі”. Канчаткова вызначана, якія па тэматыцы і памерах габелены дададуць належнай аўтэнтыцы замкавым пакоям.

Фота Юрыя ІВАНОВА

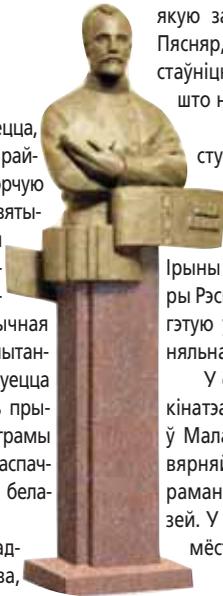
Да Дня пісьменства

21 ліпеня ў Ганцавічах прайшло чарговае пасяджэнне абласнога камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства (раённыя штабы ладзяцца штотыднёва).

Начальнік аддзела культуры Ганцавіцкага райвыканкама Ірына Марцінкевіч паведаміла “К”, што гэтым разам у пасяджэнні бралі ўдзел першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Тамара Паўлюковіч, спецыялісты абласнога грамадска-культурнага цэнтра.

Мерапрыемстваў чакаецца, як заўжды, шмат. 30 жніўня райцэнтр прыме навукова-творчую экспедыцыю “Дарога да святых” з Дабрадатым агнём ад Труны Гасподняй. 3-га верасня адбудзецца рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя “Ганцавіцкія чытанні-2011”, пад час якой плануецца абмеркаваць неабходнасць прыняцця Нацыянальнай праграмы развіцця чытання. 4-га — распачнуцца самі святкаванні Дня беларускага пісьменства.

У цэнтры Ганцавічаў адкрыецца Алея пісьменства,

якую завершыць помнік Якубу Коласу: Пясняр, як вядома, распачаў сваю настаўніцкую дзейнасць у вёсцы Люсіна, што на Ганцавічыне...

Горад рытуецца да свята. На наступным тыдні мяркуецца завяршыць рамонт дзіцячай і раённай бібліятэкі. Да ладу даводзіцца ГДК. Дарэчы, па словах Ірыны Марцінкевіч, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ужо забяспечыла гэтую ўстанову камплектам гукаўзмацняльнай апаратуры...

У стадыі рэканструкцыі знаходзіцца кінатэатр. Неўзабаве ён ператворыцца ў Маладзёжны цэнтр з дыскавалай, кавярняй і інтэрнэт-клубам. Капітальна рамантуецца раённы краязнаўчы музей. У раённых метацэнтры і ДOME рамёстваў вядуцца бягучыя рамонты.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Турмаршрут па неаліце

Кіраўніцтва Нацыянальнага парка “Белавежская пушча”, па словах аспіранта Інстытута гісторыі НАН Беларусі Алега Ткачова, зацкаўлена ў стварэнні новага, гэтым разам — археалагічнага, музея.

Алег Ткачоў, кіраўнік археалагічных раскопак у Белавежскай пушчы, паведаміў “К”, што археолагі тут працуюць з 2007 года. Адшуканага за гэты час дастаткова, каб здзівіць любога турыста.

Гэтымі днямі экспедыцыя зноў шчыруе ў басейне ракі Лясная Правая, ля вёска Белая і Камянюкі. За пяць гадоў тут, як распавядае кіраўнік раскопак, знойдзена каля 30 артэ-

фактаў позняга каменнага веку — неаліту — і пачатку бронзавага. Месцы раскопак знаходзяцца ледзь не на турыстычных маршрутах — лепшай рэкламы для яшчэ большага ажыўлення апошніх і не прыдумець.

Сабраны ўнікальны матэрыял так званых прыпяцка-нёманскай і ўласна нёманскай культуры: адмысловая кераміка, крамянёвы інвентар. Невялікая частка артэфактаў экспануецца ў Музеі прыроды Белавежскай пушчы. Таму стварэнне археалагічнага музея, па меркаванні Алега Ткачова, — справа выключна важная. А пакуль на старажытных пушчанскіх землях працягваюцца археалагічныя шурфовак.

Дарэчы, у Рэспубліканскай мастацкай галерэі “Палац мастацтва” працуе выстаўка

“Белавежа-2009”. Нагадаем, у жніўні 2009-га для групы айчынных мастакоў у Белавежскай пушчы быў арганізаваны мастацкі пленэр. Базай для творцаў была вёска Камянюкі Камянецкага раёна. Але ім давялося папрацаваць у розных кутках — і на Берасцейшчыне, і на Гродзеншчыне.

Падставай для правядзення пленэру стаў юбілей — 600-годдзе надання Пушчы статусу прыроднага запаведніка.

Тэмамі для мастакоў Алеся Грышкевіча, Міколы Купавы, Васіля Касцючэнікі, Кастуся Качана, Алеся Сушы, Юрася Хілько, Пятра Шарыпы, Жанны Чыстай, Аксаны Гайдуковіч, Леаніда Радзько, Ігара Скавародкі, Лукаша Левандоўскага, Янкі Рамановіча, Аляксея Сарокіна сталі ўнікальныя прырода і расліны, фаўна запаведнага лесу, пушчанскія ўрочышчы, помнікі архітэктуры.

Я.Р.

Інвестыцыйны падыход

Як паведамляе “К” начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Лойка, на Гродзеншчыне цяпер знаходзіцца ў стадыі распрацоўкі ці падпісання шэраг важных культурных праектаў.

Фінансаванне пад іх рэалізацыю прадугледжваецца самае разнастайнае.

Наша газета неаднаразова пісала пра намер аднаўлення сядзібы Міхала Клеафаса Агінскага на Сморгоншчыне. Еўрапейская камісія адобрыла праект для фінансавання: гэта больш за 200 тысяч еўра. Пытанне ўзгадняецца цяпер у Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

За еўрасаюзаўскай сродкі мяркуецца аднавіць дзіцячы філіял абласной бібліятэкі. У стадыі распрацоўкі — дзевяцenne да ладу Старога замка ў Гродне. На дапамогу беларускім музейшчыкам збіра-

юцца прыехаць іхнія калегі з Беластока. Увогуле, на рэалізацыю задуманага спатрэбіцца два мільёны еўра.

Сабраны немалыя грошы для аднаўлення Каложскай царквы. Адзін з галоўных спонсараў — ААТ “Белаграпрамбанк”.

Грант міжгранічнага супрацоўніцтва Польшчы, Украіны і Беларусі выйграў Гудзевіцкі музей, што на Мастоўшчыне. Больш за 200 тысяч еўра будзе выкарыстана на рамонт, рэканструкцыю музейнага будынка, а таксама на развіццё этнатурызму.

А.С.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ў сувязі са смерцю кардынала Казіміра Свэнтака выказаў шчырыя спачуванні Канферэнцыі каталіцкіх біскупаў Беларусі, святарам і вернікам Рымска-каталіцкай царквы.

“Гэтая цяжкая страта для каталіцкай супольнасці напоўніла нашы сэрцы глыбокім болем і смуткам”, — гаворыцца, у прыватнасці, у спачуванні.

Як адзначыў Кіраўнік дзяржавы, Казімір Свэнтак, першы беларускі кардынал, стаяў ля вытокаў адраджэння Рымска-каталіцкай царквы ў Беларусі. Дзякуючы яго намаганням аднаўляліся святыні, будаваліся новыя храмы, пачала працаваць Пінская вышэйшая духоўная семінарыя, было распачата шмат добрых і карысных спраў. Асабліваю ўвагу іерарх надаваў выхаванню традыцый хрысціянскай маральнасці, захаванню духоўнай і культурнай спадчыны.

“Для многіх пакаленняў святароў і вернікаў кардынал Свэнтак стаў сапраўдным сведкам веры, настаўнікам і дарадцам, прыкладам самаадданага і адказнага выканання сваіх пастырскіх абавязкаў. Ён карыстаўся заслужанай павагай не толькі ў Беларусі, але і ва ўсім каталіцкім свеце”, — зазначаецца ў спачуванні.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Каракас, Арагуа, Варгас...

Беларускія артысты музычнага калектыву “Алі Прымера” і групы фальклорнага танца “Іяланда Марэна” Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра імя Сімона Балівара выступалі ў ліпені ў Венесуэле. Творцаў запрасяю на гастролі па краіне ў гонар 200-годдзя яе Незалежнасці Прэзідэнт Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла Уга Чавес.

Як паведаміў на прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным прэс-цэнтры Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Венесуэлы ў Рэспубліцы Беларусь Амерыка Дыяс-Нуньес, калектывы выступілі 4 ліпеня на сустрэчы з Уга Чавесам, дзе іх творчасць убачылі таксама тысячы гледачоў, што сабраліся перад прэзідэнцкім палацам у Каракасе. Акрамя гэтага, артысты двух ансамбляў удзельнічалі ў запісе дзвюх тэлепраграм, што трансліруюцца на нацыянальных каналах Венесуэлы.

— Калектывы праехалі ўсю Венесуэлу ад краю да краю. Яны далі дзевяць канцэртаў у сталіцы краіны, штатах Арагуа, Барынас, Ансоатэгі і Варгас, — адзначыў Амерыка Дыяс-Нуньес. — Выступілі яшчэ і ў міжнародным аэрапорце Каракаса, і нават у самалёце, па просьбах пасажыраў, што ляцелі ў Еўропу! Артысты ўдзельнічалі ў двух майстар-класах, дзяліліся з публікай не толькі сваім выкананнем фальклорных венесуэльскіх танцаў і музыкі, але і прадэманстравалі беларускія нацыянальныя танцы...

Каардынатар Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра Херарда Эстрада распавёў, што ў складзе двух калектываў знаходзіцца 37 беларускіх дзяўчат і хлопцаў, якім цікавая лацінаамерыканская культура. З захапленнем прымалі іх у далёкай краіне, і некаторыя з артыстаў былі ўзнагароджаны медалямі за папулярнасць культуры каштоўнасцей краін Лацінскай Амерыкі і, у прыватнасці, Венесуэлы, дыпламамі, усе атрымалі прызы, а таксама магчымае незабыўнага адпачынку на марскім узбярэжжы. Пазнаёміліся яны і з удзельнікамі Нацыянальнай групы фальклорнага танца Венесуэлы і выступілі з імі на адной сцэне.

Амерыка Дыяс-Нуньес дадаў, што калі паміж Мінскам і Каракасам будзе існаваць прамы авіярэйс, то далейшыя гастролі магчымыя не радзей як раз на год, бо канцэрты атрымалі водгук у сэрцах венесуэльцаў.

С.К.

На здымку: пад час выступлення ў Венесуэле ансамбля “Іяланда Марэна”.

Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011

Новы фармат: Дні культуры

У жніўні бягучага года ў Гомелі — сёлетняй Культурнай сталіцы Беларусі і СНД — распачнецца новы міжнародны праект. З гэтага часу ў абласным цэнтры плануецца праводзіць Дні культуры краін — удзельніц Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

на з Міждзяржаўным фондам гуманітарнага супрацоўніцтва краін — удзельніц СНД. Натуральна, ажыццяўленне гэтага праекта паспрыяе пашырэнню культурных сувязей між дзяржавамі СНД і надаць новы імпульс супрацоўніцтву.

Першымі ў абласным цэнтры пройдуць Дні культуры Рэспублікі Малдова. Цягам месяца адбудуцца выстаўкі малдаўскіх мастакоў, выступленні вядомых калектываў з гэтай краіны, паказ тэатральных пастацовак і многія іншыя мерапрыемствы. Прычым, па словах начальніка аддзела культуры, ужо 20 ліпеня ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі адкрылася выстаўка вядомага малдаўскага мастака, генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Малдовы Тудара Збырні.

Як дадала Кацярына Дзегцярова, штомесяц у Гомелі плануецца адкрываць Дні культуры дзвюх ці трох краін СНД. Палярна перамовы з будучымі ўдзельнікамі ўжо вядуцца, таму гамяльчан і гасцей абласнога цэнтра чакае яшчэ шмат цікавых культурных мерапрыемстваў.

Ю.Ч.

Т.Збырні. “Восі татэма”.

Па словах начальніка аддзела культуры Гомельскага гарвыканкама Кацярыны Дзегцяровай, дадзены праект быў распрацаваны і праводзіцца сумес-

Зазірнуць у заўтра

Вынікі прыёмнай кампаніі — ужо ў нядзелю

Заўтра сотні абітурыентаў, што паступаюць у вышэйшыя навучальныя ўстановы культуры і мастацтва, даведаюцца пра тое, ці стануць яны студэнтамі бюджэтнай формы навучання. А пакуль моладзь з заміраннем сэрца чакае абвешчання лічбаў праходных балаў, “К” даведалася ў членаў прыёмнай камісіі трох творчых ВНУ пра асаблівасці прыёмнай кампаніі ў гэтым годзе.

У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў быў традыцыйна высокі конкурс. Як паведамлілі ў прыёмнай камісіі ўстановы, сярэдні конкурс складае 4,2 чалавека на месца. А самы вялікі — 9,3 чалавека на месца — на спецыяльнасці “Дызайн прадметна-прасторавы асяроддзя (дызайн інтэр’ера)” факультэта дызайну і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Шмат ахвотных стаць акцёрамі, а вось на мастацкі факультэт конкурс — самы нізкі.

У Акадэмію мастацтваў падалі заявы 617 абітурыентаў, а план прыёму складае 146 чалавек на бюджэтную форму навучання і 189 — на платную. Мы пацікавілі-

ся, колькі маладых людзей выказалі жаданне атрымаць спецыялізацыю “Кінатэатрадраматургія” (спецыяльнасць “Мастацтвазнаўства” факультэта экранных мастацтваў). Стала вядома, што на 10 месцаў дзённай формы навучання прэ-тэндуюць 11 чалавек. Экзамены іх чакалі няпростыя: акрамя сертыфікатаў цэнтралізаванага тэсціравання, патрэбна было пісьмова распрацаваць сцэнарную ідэю (стварыць сінопсіс), адказаць на пытанні па гісторыі беларускага і замежнага кіно і пагутарыць з членамі камісіі на

тэмы сучаснага кіназнаўства, кінакрытыкі і кінадраматургіі.

Новыя спецыялізацыі з’явіліся і ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў. Сярод іх — “Інфармацыйнае забеспячэнне бізнесу і права” (спецыяльнасць “Бібліятэказнаўства і бібліяграфія”). На яе, як і на новую спецыялізацыю “Рэжысура” (спецыяльнасць “Мастацтва эстрады”), таксама быў попыт.

А найбольшы конкурс ва ўстанове — на спецыяльнасці “Менеджмент сацыякультурнай сферы” — 5,4 чалавека. Упадабалі абітурыенты і такія накірункі, як “Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва”, “Менеджмент міжнародных культурных сувязей” і “Эстрадныя спевы”. Сярэдні ж конкурс па ўсёй установе складае 1,9 чалавека на месца. Дзённае аддзяленне прыняло 737 заяў, а завочнае — 569.

Як распавялі карэспандэнту “К” у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, на 206 месцаў было пададзена 239 заяў. Сярэдні конкурс для маладых музыкантаў і выканаўцаў невялікі — 1,4 чалавека на месца. У параўнанні з мінулым годам ён зменшыўся на адну дзясятую. Найбольшай папулярнасцю карыстаюцца такія спецыяльнасці, як “Спевы”, “Гітара”, “Фартэпіяна”. Да слова, усе абітурыенты скончылі музычнае вучылішча і з’яўляюцца гарадскімі жыхарамі.

Абітурыенты, якія абралі платную форму навучання ва ўсіх гэтых ВНУ, будуць залічаны да 28 ліпеня.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

“Скарбніца” і скарбонкі

Розыгрыш чарговага тыражу рэспубліканскай латарэі “Скарбніца” адбудзецца 28 ліпеня. Усе, хто набыў білет, зробіў такім чынам свой унёсак у захаванне і рэстаўрацыю Навагрудскага замка, а таксама займеў магчымасць выйграць прыз.

— Вынікі гэтага тыражу латарэі мы падвядзём днямі, — адзначае намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лянкоў. — Усяго ў рамках рэспубліканскай акцыі “Захаваем Навагрудскі замак разам!” цягам 2011 года праводзіцца рэалізацыя чатырох тыражоў “Скарбніцы”. Білеты распаўсюджваюцца ў прадпрыемствах і арганізацыях Міністэрства культуры, аддзяленнях АСБ “Беларусбанк” і пунктах продажу латарэй...

Неаб’якава да замка і жыхары Навагрудчыны. “Ва УП “Праектрэстаўрацыя” былі створаны спецыяльныя скарбонкі, у якія ці не кожны тыдзень на гарадскіх мерапрыемствах навагрудчане пакідаюць сродкі, — распавядае начальнік аддзела культуры Навагрудскага райвыканкама Аляксандр Карачан. — Неўзабаве дзесяць такіх скарбонак з’явіцца ў розных гарадах краіны. Варта дадаць, што сума дабрачынных ахвяраванняў на рахунку аддзялення “Беларусбанка”, што быў створаны спецыяльна для падтрымкі помніка, складае сёння 32 мільёны рублёў...”

Прыкладна месяц таму дабрачынны канцэрт даваў у Навагрудку Беларускай дзяржаўнай ансамбль “Песняры”, і прыбытак ад продажу білетаў — а гэта каля 7 мільёнаў рублёў — таксама накіраваны на захаванне і рэканструкцыю. Па словах Аляксандра Карачана, у хуткім часе з дабрачыннымі канцэртамі на карысць помніка спадчыны выступяць і іншыя вядомыя калектывы.

Сродкі на аднаўленне Навагрудскага замка можна пералічыць на разліковы рахунак 3642521000622 у АСБ “Беларусбанк”, ЦБУ № 416 філіяла № 413 горада Ліды, код (МФО) 152101696. УНП 500031377. Прызначэнне плацяжы: “На рэстаўрацыю Навагрудскага замка”. Атрымальнік: “Адзел культуры Навагрудскага райвыканкама”.

Шчаслівы нумар “13”

Беларускі дызайнер Антон Баранаў распрацаваў лагатып для Міжнароднага дзіцячага песеннага конкурсу “Еўрабачанне-2011”, што адбудзецца 3 снежня ў Ерэване. Да супрацоўніцтва яго запрасіў армянскі тэлеканал-арганізатар.

Нагадаем, летась Антон Баранаў і яго студыя стварылі лагатып і графічную прадукцыю для дзіцячага “Еўрабачання” ў Мінску. Яркі дызайн мінулага конкурсу спадабаўся сёлетнім арганізатарам настолькі, што яны прапанавалі беларускаму творцу і гэтым разам працаваць для фэсту. Антон Баранаў

распавёў карэспандэнту “К” пра тое, як адбываецца працэс стварэння фірменнага дызайну:

— За паўтара месяца было падрыхтавана 20 варыянтаў лагатыпа для конкурсу, і арганізатары выбралі той, што быў пад нумарам 13! Ён уяўляе з сябе палосы эквалайзера і сімвалізуе вядомую армянскую гару Арарат. Менавіта ён найлепш адпавядае слогану конкурсу, што гучыць як “Імкніся да вяршыні!...” Лагатып ужо пачынае з’яўляцца ў прэсе, а мы цяпер працуем над відэа, паліграфічнымі матэрыяламі, макетамі рэкламнай прадукцыі. Шмат распрацовак падрыхтуем да снежня, а некаторыя ўжо з’яўляюцца на вуліцах краін — удзельніц конкурсу. Мне такое супрацоўніцтва падабаецца: заўсёды цікава паўдзельнічаць у буйным міжна-

родным праекце і прадэманстраваць узровень беларускага дызайну...

А тым часам Белтэлерадыёкампанія аб’явіла, што прыём заявак на Рэспубліканскі дзіцячы конкурс “Песня для “Еўрабачання” прадоўжаны да 15 жніўня. Пакуль што журы адабрала толькі пяць кандыдатаў, а для ўдзелу ў фінале неабходна не менш за сем — дзесяць юных артыстаў. Стаць кандыдатам ад Беларусі на міжнародным конкурсе можа і той, хто яшчэ не паспеў накіраваць заяўку, але паспяшаецца і зробіць гэта да вызначанай даты. Фінальны канцэрт чакае лепшых удзельнікаў у верасні.

С.К.

Кадры сучаснасці

З творчасцю айчынных фотамастакоў можна пазнаёміцца на групавой выстаўцы Беларускай фатаграфіі “Адлюстраванне” ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

У спіс аўтараў экспазіцыі ўваходзяць Міхаіл Баразна, Валянціна Сіда-

рава, Кацярына Кенігсберг, Юрый Пеўнеў, Аляксандр Вафік, Паліна Ляжанская. У іх работах бачны ўплыў графікі і жывапісу, для стварэння ж нечаканага эфекту творцы выкарыстоўваюць камп’ютарныя сродкі апрацоўкі фота.

“Адлюстраванне” пабачылі летась жыхары Кіева пад час Дзён культуры Рэспублікі Беларусь ва Украіне. Пасля выстаўка дэманстравалася ў Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П.Масленікава. У сталіцы ж яе можна будзе наведаць да канца ліпеня.

“Сакрэтны рэцэпт” маркетынгу

Як вядома, прэмія Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва, што ўручаецца раз на два гады за ўнёсак ва ўмацаванне ўзаемаадносін братэрства, сяброўства і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж Беларусскай і Расіяй, вызначыла сваіх намінантаў за перыяд 2011 — 2012 гг.

У іх шэрагі трапіла і калекцыя паўлавапасадскіх шалёў “Спадчына”, створаная мастакамі знакамітай мануфактуры, якая дзейнічае з 1795 года. І для таго, каб, не абмяжоўваючыся фарматам “Славянскага базару ў Віцебску”, дзе адбылася прэзентацыя работ, больш шырока прадставіць калекцыю, 14 ліпеня адбыўся прэс-тур, што ўключаў творчую сустрэчу з калектывам мастакоў прадпрыемства і цырымонію ўручэння ім спецыяльных дыпламаў намінантаў прэміі.

Васьмёра мастакоў, чые работы ўвайшлі ў калекцыю “Спадчына”, атрымалі іх з рук намесніка дзяржсакратара — члена Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы Івана Бамбізы, які павіншаваў намінантаў з такой высокай адзнакай і з прыемнасцю заўважыў, што ўпершыню за дзесяцігадовую гісторыю прэміі на яе атрыманне вылучаны творцы, якія развіваюць традыцыйныя народныя промыслы. Важны і той факт, што вядомы ў мінулым брэнд не страчвае сваёй папулярнасці і, што немалаважна, канкурэнтаздольнасці на сучасным рынку: самі народныя промыслы “ў руках” па-сапраўднаму на тхнёных мастакоў з’яўляюцца спосабам творчага самавыяўлення, жывым мастком паміж традыцыямі і будучыняй.

клаўся). Аднак “чалавечы фактар” паранейшаму застаецца дамінуючым: перш чым трапіць да спажывцоў, кожны шаль неаднойчы пройдзе праз рукі майстрых, якія апрацуюць яго, дададуць махры і, урэшце, зробіць з “расфарбаваных кавалкаў тканіны” тыя самыя творы мастацтва, якія цягам стагоддзяў вабяць сваім характам і вытанчанасцю.

Як распавёў галоўны мастак Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры, заслужаны мастак Расіі Віктар Зубрыцкі, у калекцыю “Спадчына” ўвайшло больш за 50 шалёў, прычым, сярод іх — як новыя распрацоўкі мастакоў, так і рэканструкцыі тых малюнкаў, што карысталіся пошптам у ранейшыя часы. У кожнага з мастакоў-намінантаў — свой непаўторны стыль, і, пільна прыгледзеўшыся да шалёў, праз некаторы час сапраўды можна навучыцца вылучаць сярод гэтага стракатага характава творы таго або іншага аўтара. Аднак усіх іх, безумоўна, аб’ядноўвае тое, што майстрам удаецца працягваць традыцыі паўлавапасадскай школы, не “кансервуючыся” ў мінулым, а арганічна ідучы ў нагу з часам. І той факт, што намінаваныя шалі з’яўляюцца не проста калекцыйнымі “экзотамі”, а выходзяць у шырокі продаж, карыстаюцца пошптам — яскравае таму пацвярджэнне.

Якім чынам “народным промыславікам” удаецца ісці ў нагу з часам і не губляцца ў сучасным акіяне рынчальных адносін? Пра гэта распавёў намеснік дырэктара Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры Вячаслаў Далгоў. Ён, у прыватнасці, зазначыў, што маркетынговая палітыка мануфактуры прадугледжвае пастаянны кантроль асартыменту: традыцыйна штогод абнаўляецца 25% прадукцыі. Аднак, разам з тым, па выніках продажаў, існуюць і такія малюнкы, якія не страчваюць сваёй папулярнасці цягам 50 — 70 гадоў, ствараючы своеасаблівы “залаты фонд” мануфактуры! Што ж, ці не гэта і ёсць той самы “сакрэтны” рэцэпт папраўдзе вечнага жыцця: развіваць і ствараць новае, не адрываючыся ад сваіх каранёў?..

Татцяна КОМАНОВА, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Паўлаўскі Пасад — Мінск На здымках: у цэху мануфактуры; пад час прэс-канферэнцыі.

“Актаўныя” спевы

Сёння Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча пачынае свае выступленні на IV Міжнародным фестывалі музыкі, мастацтва і фальклору “Актава” ў Польшчы.

— На гэты фестываль, — распавёў “К” перад ад’ездам мастацкі кіраўнік калектыву, народны артыст Беларусі, прафесар Міхась Дрынеўскі, — мы запрашаны ўпершыню. Вязём туды самую разнастайную праграму: найперш, вядома, — беларускае нацыянальнае мастацтва, але падрыхтавалі і дзве польскія песні — у знак павагі да культуры гаспадароў. Свята прадоўжыцца да 28 ліпеня, і нашы выступленні запланаваны штодзень — на розных пляцоўках у Белас-

току і наваколлі. Адзін з канцэртаў адбудзецца ў храме — там, зразумела, будзем выконваць духоўную харавую музыку. А для гала-канцэртаў адкрыцця і закрыцця фестывалю, якія пройдуць на адкрытым паветры на плошчы, прапануем самыя відовішчыя нумары. Як нас папярэдзілі, пад час усіх урачыстасцей будзе працаваць мастацкі савет — штосці нахшталь фестывальнага журы, каб вызначыць найлепшых удзельнікаў. Таму спадзяёмся яшчэ і на ўзнагароды!..

Сапраўды, гэты славеты калектыв не ўпершыню атрымлівае ў Польшчы знакі пашаны. Нагадаем, два месяцы таму ён удзельнічаў у XXX Міжнародным фестывалі царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы, дзе атрымаў Першую прэмію ў катэгорыі прафесійных хароў.

Н.Б.

Пра неабходнасць развіцця дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы культуры і мастацтва апошнім часам гаворыцца шмат. На высокім дзяржаўным узроўні прымаюцца адпаведныя рашэнні (у прыватнасці, згадаем прыняцце Кіраўніком дзяржавы Дырэктывы № 4 “Аб развіцці прадпрымальніцкай ініцыятывы і стымуляванні дзелавой актыўнасці ў Рэспубліцы Беларусь”, а таксама абвешчэнне Указам Прэзідэнта 2011-га годам прадпрымальнасці), якія павінны садзейнічаць развіццю спонсарскай дапамогі, адбываюцца прысвечаныя гэтым пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Дый “К” узнімала дадзенаю тэму ўжо неаднаразова. Але часцей за ўсё погляд на стасункі культуры і бізнесу бывае крыху аднабоковым: маўляў, што бізнес можа даць культуры? Зваротная сувязь звычайна вызначаецца ці агульнымі развагамі пра сацыяльную адказнасць бізнесу за духоўны стан грамадства, ці прапановамі ўдасканалення заканадаўчай базы, увядзення падатковых ільгот. Усё гэта так. Але наспей час зірнуць на праблему крыху з іншага боку: што сама культура можа даць бізнесу? Калі разабрацца — многае.

чанне, можа, не самае прыемнае, але якое шчыльнае, “усеахопнае”!).

Як жа спрацоўвае “кластарнае” мысленне на мяжы культуры з эканомікай? Метадам “комплекснага падыходу”. Ці, адштурхоўваючыся ад старадаўніх беларускіх традыцый, “талакой”. Праўда, тая “талака” прадугледжвае, што не ўсе разам будуць займацца чымсьці адным, а кожны — сваім, але так, каб не падвесці астатніх.

Добрыя прыклады такіх практыкаваных “фестывальных механізмаў” ёсць на тым жа “Славянскім базары ў Віцебску”, дзе званы форум паўплываў на развіцці самога горада, яго добраўпарадкаванне і развіцці сферы паслуг. Сёлета значная колькасць білетаў на канцэрты была прададзена з дапамогай турыс-

эканамічны стымул для далейшага разгортвання супрацоўніцтва?

Яшчэ адным віцебскім прыкладам стала сёлетняе суіснаванне традыцыйнага “Горада майстроў”, дзе народныя мастакі і рамеснікі прадаюць уласныя вырабы, з адкрыццём шматлікіх “падворкаў”, на якіх свае тавары прадстаўлялі пакупнікам розныя раёны вобласці і іншыя рэгіёны краіны.

Яшчэ зручней прымусяць працаваць не такі вялізны “механізм”, як Міжнародны фестываль мастацтваў са шматтысячнай колькасцю ўдзельнікаў (сёлета ў Віцебску іх было больш як пяць тысяч — з 27-і краін свету), а больш лакальны. Гэта даказвае прыклад асобна ўзятая вёска на Мядзельшчыне з красамоўнай назвай — Камарова. Тут і сапраўды даўно забыліся на прыказку: маўляў, у вёску ехаць — камароў карміць. Тут і сапраўды “корміць” (не толькі гастранамічнымі, але і культурнымі далікатэсамі) не толькі самі камароўцаў, але і шматлікіх турыстаў.

— Калі я працаваў дырэктарам тутэйшага сельскагаспадарчага тэхнікума, а пазней каледжа, — распавядае арганізатар разнастайных бізнес-праектаў Эдуард Вайцяховіч, — увесь час задумваўся, як зрабіць так, каб моладзь не пакідала наш рэгіён, каб не з’язджала ў горад. І раптам зразумеў: едуць з вёскі зусім не таму, што маўляў, тут недастаткова “культурных забавлянак” кштату “танцаў і кіно”, а таму, што няма дзе прымяніць свае здольнасці. Сапраўды, калі дзяўчаты і хлопцы могуць выбіраць усяго паміж дзвюма-трыма прафесіямі, гэта выклікае песімізм і — жаданне з’ехаць туды, дзе выбар куды шырэйшы. Але ці становяцца

продажам, другія — набытымі адметнымі сувенірамі і добрым культурным адпачынкам, бо выстаўка, вядома ж, суправаджаецца канцэртнымі праграмамі, гульнямі і, шырэй, гуляннямі (дарэчы, без спіртнога). Вось у вёсцы і задумаліся: чаму б не праводзіць разнастайныя фестывальныя ды іншыя культурныя праекты амаль у рэжыме нон-стоп? Так, каб яны ахоплівалі не два дні за лета, а ўвесь адпачынак сезона? Пры дамоўленасці між удзельнікамі, у выйгрышы, зноў-такі, павінны быць усе. Бо такі “кластарны” праект прывядзе да пашырэння ўсёй сферы паслуг (ад рэстараннага да транспартных і турыстычных), гасцінічнага бізнесу, запатрабаванасці артыстаў і яшчэ многіх і многіх складнікаў. А першым штуршком да пашырэння ў турыстычнай і вытворчай галінах стане менавіта культурны складнік.

Плануецца адкрыць і першы ў краіне вясковы (!) бізнес-інкубатар. Для гэтага збіраюцца скарыстаць калгасныя будынкі, якія апошнія гады пустуюць. Знойдзецца месца ў інкубатары і для культурных праектаў. У прыватнасці, там змесціцца кузня, ганчарная ды іншыя майстэрні, якія не толькі дадуць працу мясцовым жыхарам, але і будуць прыцягваць турыстаў, спалучаючы развіцці народных рамёстваў з атрыманнем эканамічнага эфекту. Акрамя таго, такія майстэрні стануць пляцоўкай для практычнага навучання студэнтаў мстацкага каледжа. Падобная сістэма навучання атрымала назву дуальнай і практыкуецца, да прыкладу, у Германіі, дзе практычнае навучанне займае больш часу, чым тэарэтычнае.

Кластар для бізнесу

Прынцып бумеранга: культура — прыватнік — культура

Позірк у свет — “па навуцы”

Любое “даследаванне”, як вядома, пачынаецца са збору інфармацыі. Дык вось, у Еўропе падобны “прагматычны”, як можа спярша падацца, погляд на культуру існуе ўжо з 1970 — 80-х гадоў. Калі ў той жа Германіі пачалі зачыняцца буйныя шахты, а часам і заводскія карпусы, паўстала пытанне: як жыць надалей такім малым гарадам “вытворчай” арыентацыі? На дапамогу бізнесу прыйшла культура: замест таго, каб руйнаваць збудаванні, што каштавала б зусім нятанна, у іх пачалі адкрываць незвычайныя (для кагосьці — андэграундныя, але для многіх — менавіта авангардныя) канцэртныя залы. Тыя прыйшліся даспадобы як найноўшым музычным кірункам (найперш — электронным), так і шырокім колам моладзі, а таксама — усім ахвочым да “крэатыву” і неспадзяванак. Разам з гэтым пачынаннем нарадзілася і ўсведамленне таго, што на базе такіх цікавостак можна ладзіць цэлыя фестывалы, арыентуючы пад іх турыстычныя маршруты. А турызм — гэта новыя рабочыя месцы, хуткае развіццё сферы абслугоўвання, валютныя паступленні ў казну і, у рэшце рэшт, сусветная слава пра родны горад як цэнтр якога-небудзь культурнага пачынання, гэткую, калі хочаце, “культурную сталіцу” пэўнага мастацка-жанравага кірунку.

Сапраўды, з’яўленне любога фестывалю ў рэгіёне перыферыі адразу выклікае павышаную ўвагу не толькі ўласна да культурнай падзеі, але і да самога геаграфічнага пункта, дзе адбываецца святочная дзея. А значыць — да ўсіх яго складнікаў: ад гістарычных каштоўнасцей да забавляльнай індустрыі. Так былыя індустрыяльныя цэнтры ператвараліся на Захадзе ў культурныя — і ў выні-

ку горад пачынала “карміць” не індустрыя, а культура. Ці, дакладней, новая індустрыя, стымуляваная культурай. І не толькі “індустрыя забавы”, але і тая, у аснове якой ляжалі культурна-гістарычныя, культурна-асветніцкія прыярытэты.

Зацікавіліся праблематыкай і беларускія навукоўцы. У прыватнасці, гэтай тэме было прысвечана адно з выступленняў на навуковай канферэнцыі ў час фестывалю “Музы Нясвіжа”. Сапраўды, пачынанне Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі па арганізацыі і правядзенні фестывалю камернай музыкі ў малых гарадах краіны заслугоўвае далейшага вывучэння — і, адначасова, пашырэння, як гэта стала адбывацца пры правядзенні тэлевізійных праектаў “Вечары ў Мірскім замку”, оперна-балетных “Вечароў у замку Радзівілаў”, здзейсненых нашым Вялікім тэатрам. Наперадзе ж — спалучэнне разнастайных культурных акцый з бізнес-праектамі, у тым ліку ў турыстычнай сферы.

Кластар не “клякса” — хутчэй, талака

Вышэйазначанае спалучэнне некалькіх праектаў, іх узаемазвязанасць і ўзаемадзейнасць атрымалі назву “індустрыяльных кластараў”. Уласна кажучы, слова “кластар” у перакладзе з англійскай азначае ўсяго толькі “збіранне”. Але гэты тэрмін добра прыжыўся практычна ва ўсіх сферах, а не толькі ў музыцы, дзе ён азначае акорд з максімальным выкарыстаннем блізкіх гукаў (націсніце на фартэпіянную клавіятуру не пальцамі, а ўсёй рукой ажно да локця — вось вам і будзе кластарная “клякса”: гу-

тычных кампаній. Далучылася чыгунка, пусціўшы на фестывальныя дні спецыяльны цягнік: ён курсіраваў паміж Мінскам і Віцебскам у найбольш зручны час, асабліва — для наведвальнікаў Летняга амфітэатра, пры неабходнасці дацягнуць іх да прычаллялі дадатковыя вагоны. Вынік? Рэкордная сума па выручцы грошай ад продажу білетаў. Адно гэта — ужо добра. Але далучыце сюды агульны грашовы абарот, які ў фестывальныя дні назіраўся ў Віцебску. Чым не

яны шчаслівымі ў горадзе? Далёка не заўсёды. Дый колькі часу і грошай сыходзіць на транспарт, кварту, прабачце, на лекі (тут і стрэсавыя сітуацыі, і забруджанае паветра, і іншыя “ўрбаністычныя радасці”, якія напатакаюць не прызвычаенага да іх сельскага жыхара). Дык няўжо нельга сумясціць плюсы без мінусаў? Пачаў вывучаць замежны вопыт, паспрабаваў адаптаваць яго да мясцовых умоў — многае атрымалася...

Сёння ў “асобна ўзятая вёсцы” на 700 жыхароў (насельніцтва аднаго гарадскога “хмарачоса”) — сапраўдная “рэвалюцыя”: свая маленькая гідраэлектрастанцыя, што працуе на мясцовай сажалцы і забяспечвае электрычнасцю асвятленне вясковых вуліц (паўсюль — ліхтары з энергазберагальнымі лямпамі), свая пякарня, з якой гарачыя прысмакі раскупляюцца, не паспеўшы астыць. Ёсць даўняя задума адкрыць майстэрні, сабраць туды рамеснікаў, нават зрабіць сваю “сіліконавую даліну”, бо цяперашнія інфармацыйныя тэхналогіі ліквідуюць праблему аддаленасці. Але галоўнае — стварыць свой культурна-індустрыяльны кластар.

Пакуль у вёсцы ладзіцца толькі адзін фестываль “Камарова — кола дзён”. На яго, з аднаго боку, з’язджаюцца народныя майстры і рамеснікі са сваімі вырабамі, з іншага — размаітая публіка, што адпачывае ў навакольных санаторыях. Задаволенымі з’яўляюцца ўсе: першыя —

Гронка акордаў “ад Агінскага”

Нядаўна створаны Фонд Міхала Клеафаса Агінскага “Паўночныя Афіны” атрымаў нават міжнародны разгорт. Сапраўды, Міхал Клеафас, як вядома, быў знітаваны сваім жыццём і рознабаковай дзейнасцю не толькі з Беларуссю, але і з Расіяй, Літвой, Польшчай, Італіяй, Францыяй ды іншымі краінамі. Нашчадкі яго жывуць у Англіі, той жа Іва Залускі неаднойчы прыязджаў у Беларусь, даваў канцэрты, выдаваў кнігі пра свайго продка і ўвесь род Агінскіх, кампакт-дysкі з творамі Міхала Клеафаса і яго шматлікіх сваякоў.

— Ужо адно імя Агінскага — чым не падстава для таго, каб з’яднаць намаганні? — кажа Уладзімір Сівуха, першы намеснік старшыні Мінскага сталічнага саюза прадпрымальнікаў і працадаўцаў, сустаршыня Фонду Агінскага “Паўночныя Афіны”. — Вельмі хочацца стварыць гэты “турыстычны кластар”, які праз цікавасць да гэтага палітычна-культурнага дзеяча, музыканта і кампазітара ахопіць і розныя рэгіёны Беларусі, і розныя сферы: ад турызму ды адраджэння культурна-гістарычных помнікаў да музычнага мастацтва. Шмат ужо зроблена. Але, насамрэч, сапраўдны праца толькі пачынаецца! І перспектывы тут — вельмі вялікія...

Дзякуючы Агінскаму і яго творчай спадчыне пачалося ўзаемадзейнае бізнес-структур Беларусі і Літвы. Шмат напрацавана і яшчэ больш запланавана і ў галіне супрацоўніцтва з прадстаўнікамі іншых краін. Так што культурны складнік як штуршок для развіцця бізнесу — зусім не эфемерныя мары, а рэальнасць. Трэба толькі больш актыўна выкарыстоўваць такое супрацоўніцтва! Па прынцыпе бумеранга, усё вернецца “з прыбыткам”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Да закрыцця 54-га Венецыянскага біенале засталася яшчэ колькі месяцаў, але пэўныя папярэднія вынікі беларускага ўдзелу ў ёй карціць падвесці ўжо сёння. У той самы час, найперш варта ўсвядоміць, што ж мы хацелі атрымаць “на выхадзе”: узнагароды, якія маюць матэрыяльнае ўвасабленне, альбо новую магчымасць для транскультурнага дыялога і, урэшце, пазіцыянавання краіны? Гэта важна, бо фарміруе самі крытэрыі ацэнкі Нацыянальнага павільёна.

кірмаш. Амаль аднолькавыя соты-боксы, у кожнай з якіх “валадарыць” асобны мастак, — падыход удалы для гіпермаркета, але зусім не ўласцівы Венецыянскаму біенале — падзеі падкрэслена некамерцыйнай... Сёлета гледачы, нарэшце, могуць убачыць цэласны куратарскі праект.

Водар беларускай саломы

Фармат, характар і дух такой імпрэзы, як Венецыянскі біенале, досыць нязвыклы для прадстаўнікоў айчыннай медыяпрасторы. Мы проста не ведаем, што гэта такое “і з чым яго ядуць”. — І пакуль не паедзеце туды самі, не будзеце ведаць, — ахвотна развівае маю думку Павел Вайніцкі. — Трапіць на Венецыянскі біенале важна хача б для таго, каб... усвядоміць, што гэта такое...

спецыфічна беларускія творы — тое, чым мы здолелі здзівіць і ўразіць замежных наведвальнікаў. — Работа Артура прыцягвала не толькі сваімі задумай, габарытамі, матэрыялам, але таксама і пахам, — дадае Наталля Шаранговіч. — Для замежнікаў ён вельмі нязвыклы — і вельмі прыемны! Хаця папярэдне нам давялося апрацаваць скульптуру спецыяльнымі растворамі ад насякомых і пажару.

Канкурэнтная барацьба

Удзел Беларусі ў Венецыянскім біенале спарадзіў пэўныя дыскусіі і ўнутры краіны. І гэта непазбежна: “пуцёўка” ў Венецыю толькі адна, а прэтэндэнтаў на яе, натуральна, было значна больш. — Канкурэнтная барацьба за права прадстаўляць краіну на Венецыянскім

На думку дырэктара Музея сучаснага выяўленчага мастацтва, павільён Беларусі ў чарговы раз засведчыў, што акадэмічная школа — гэта не перашкода, але аснова для свабоднага эксперыменту. І веданне асноў класічнай кампазіцыі дазваляе сучасным мастакам рабіць свае аўтарскія выказванні больш пераканаўчымі.

Геаграфічны “лікбез” праз мастацтва

Гісторыя таго пласта беларускага мастацтва, які з пэўнай доляй умоўнасці называюць сучасным, уражвае сваёй дыскрэтнасцю. Яркія з’явы — ад “УНО-ВІСа” і да Ізраіля Басавы — не здолелі спарадзіць не тое што “трэндаў”, але і генерацыйнай пераемнасці. Што ні кажы, але традыцыі і пераемнасць існуюць нават у такой з’яве, як contemporary art, але пакуль што, на жаль, не ў беларускім. І ў звязку з гэ-

— Сапраўды, не трэба зацыклівацца выключна на Венецыянскім форуме, — падкрэслівае Павел Вайніцкі. — У свеце сучаснага мастацтва нямаюць іншых знакавых падзей, і Маскоўскі біенале, несумненна, трапляе ў іх спіс...

Між тым, увосень адбудзецца яшчэ адна маштабная прэзентацыя айчыннага мастацтва за мяжой. Напрыканцы верасня ў культурным берлінскім кунстхаўзе “Тахелес” запланавана адкрыццё юбілейнага, пятнаццатага па ліку, фестывалю “Дах”. Адмовіўшыся ад яго правядзення ў Мінску, арганізатары фестывалю, у той самы час, мяркуюць зрабіць іншую добрую справу.

— Беларускіх удзельнікаў на гэтым “Даху” будзе больш, чым на ўсіх яго берлінскіх папярэдніках: прыкладна паўсотні, — распавёў адзін з яго куратараў Зміцер Юркевіч. — Да таго ж, мы плануем, што фестыв-

Новыя шляхі да аб’ектыўнага арт-трэнда

“Згубіцца ў Венецыі” — справа элементарная, асабліва ў дні Біенале, калі колькасць выставак на кожны гектар плошчы ажно зашкальвае. Як адзначыла камісар павільёна Беларусі Наталля Шаранговіч, айчыннай экспазіцыі пашасціла: яна апынулася ў досыць выгадным месцы, пасярод папулярнага маршруту, якім кіруюцца шматлікія турысты, што з усяго свету прыязджаюць, прылятаюць і нават прыплываюць у Венецыю спецыяльна, каб азнаёміцца з экспазіцыямі Біенале. Таму і наведвальнікаў айчыннаму павільёну не бракуе. Іх лік ужо ідзе на тысячы.

Месца для беларускага павільёна знайшлося ў адным з эпіцэнтраў Біенале — Арсенале, дзе сёлета істотна пашырыліся выставачныя плошчы. Для музея або галерэі гэты комплекс выглядае вельмі нязвычайна, што, зрэшты, заканамерна, бо яго першаснае прызначэнне — сударамонтная верф. Хаця для Венецыянскага біенале (і сучаснага мастацтва ў цэлым) такая сітуацыя — досыць тыповая. Дзякуючы джэнтрыфікацыі помнікі прамысловай архітэктуры набываюць новае функцыянальнае прызначэнне, становячыся пляцоўкамі для прэзентацыі творчых эксперыментаў і, пры гэтым, захоўваючы сваё гістарычнае аблічча.

— Для нас, прызвычаеных да класічных музеяў, выгляд былой верфі падаецца нават трохі брутальным, — кажа Наталля Шаранговіч. — Але ж “ужыўшыся” ў гэтую прастору, мы зразумелі, што яна мае свой спецыфічны шарм. Так, адаптацыя памяшкання для экспазіцыі запатрабавала нямаюць высілкаў: гэта была праца не з лёгкіх. Аднак, падаецца, вынік атрымаўся цікавы: архітэктар Міхаіл Шыкаў прапанаваў гледачу своеасаблівы маршрут руху, а маленькія і вытанчаныя графічныя творы Юрыя Алісевіча, выяўленыя наўпрост на выставачных шчытах, выглядалі своеасаблівымі вокнамі ў свет беларускага жыцця... Пацуць уражанні Міжнароднага журы Біенале аб гэтых работах нам, натуральна, не давялося, як і аб усім павільёне ў цэлым (тое сярод членаў журы не прынята). Аднак убачыць іх зацікаўленую рэакцыю можна было нават няўзброеным вокам. Між іншым, творы выкананы гелевай асадкай, якая паступова выцітае ад летняга сонца, — і ў гэтым таксама ёсць элемент гульні...

Да гэтай выправы ў Венецыю айчыннае арт-асяроддзе падступалася даволі доўга. І, як мяркуюць асістэнт куратара павільёна, кандыдат мастацтвазнаўства і, у дадатак, прадстаўнік айчыннага contemporary art Павел Вайніцкі, прагрэс — навідавоку:

— Самы першы ўдзел Беларусі ў Венецыянскім біенале — 2005 год — абмежаваны традыцыяналістычнай выстаўкай карцін на сценах і скульптур на падставачках (што ў агульным біенальным кантэксце выглядае як нон-сэнс). Другі павільён, сфарміраваны ў Мінску як увасабленне мары айчыннага аўтараў трапіць у Венецыю, паводле прынцыпаў арганізацыі экспазіцыйнай прасторы нагадваў, хутчэй, тыповы арт-

Паляванне на льва, або Як не “згубіцца ў Венецыі”?

Аднак вельмі нямногія з беларускіх журналістаў дабраліся сёлета да Венецыі. Пэўна, менавіта адсюль і спакуса правядзення досыць дзіўных паралелей — прыкладам, з “Еўрабачаннем” або нават са спартыўным спаборніцтвам. Куратар павільёна Беларусі Міхаіл Баразна неаднойчы казаў пра іх беспадстаўнасць, але... C'est la vie: акцэнт на конкурсных аспектах Біенале ў некаторых публікацыях усё адно быў яўна празмерным.

— Усе “далучаныя” цудоўна разумеюць, што прыз — гэта плён і адлюстраванне тых канвенцый, якія існуюць у інтэрнацыянальнай мастацкай эліце, — кажа Павел Вайніцкі. — І таму да “раздачы львоў” ставяцца вельмі спакойна. Тым больш, леў — адзін, а ўдзельнікаў сёлета было 89...

Гэтым разам “Залатога льва” атрымаў павільён Германіі — у знак пашаны да яго рэпрэзэнтанта Крыстафа Шлінгезіфа, які, на жаль, не здолеў убачыць увасабленне сваёй папраўдзе грандыёзнай задумы, бо папярэдні гэты свет у жніўні мінулага года.

Характэрная для сучаснага мастацтва плюральнасць крытэрыяў робіць вынікі любога спаборніцтва ў гэтай сферы ўмоўнымі і “валютарысцкімі”. Гэта вам не спорт, дзе ёсць аб’ектыўныя паказчыкі, з якімі не паспрачаешся. А вока пра густы, акурат-такі, можна спрачацца да бясконцасці — і ў гэтым, без сумневу, будзе пэўная карысць. Прычым Павел Вайніцкі перакананы, што менавіта ў такіх дыскусіях і тоіцца галоўны сэнс Венецыянскага біенале.

— Гэта цудоўная пляцоўка для міжнароднага абмену думкамі, для прафесійнай камунікацыі паміж мастакамі, куратарамі, крытыкамі і гледачамі з розных краін свету, — кажа ён. — І вельмі важна, што гэтыя кантакты сёлета наладжваліся і ў беларускім павільёне — на “глебе” прадстаўленых там твораў.

Па словах Паўла Вайніцкага, поспехам карысталася саламяная рэпліка “Таёмнай вячэры” ў выкананні Артура Клінава, групы зацікаўленых гледачоў даводзілася бачыць ля відэаінсталяцыі Дзяніса Скварцова... Гэтыя

біенале ёсць і ў іншых краінах, — адзначае Павел Вайніцкі. — І гэта — нармальна.

Слова “куратар” паціху прыжываецца і ў родных пэнатах, але ж месца і роля гэтай фігуры ў арт-працэсе паранейшаму выклікае пэўныя непаразуменні. Адсюль і папрокі ў валюнтарызме. Пытанне, чаму былі абраны менавіта гэтыя, а не іншыя мастакі, гучала неаднаразова.

— Па сутнасці, куратар мала чым адрозніваецца, скажам, ад жывапісца, — лічыць Павел Вайніцкі. — Хіба з той розніцай, што сваю “карціну” ён піша не фарбамі на палатне, з дапамогай твораў тых або іншых мастакоў у экспазіцыйнай прасторы. Таму папракаць куратара ў ягоным выбары — гэта тое самае, што ўказаць мастаку, якімі фарбамі яму маляваць...Ці, яшчэ веселей — які сюжэт абраць. Менавіта так выглядаюць некаторыя абмеркаванні і рэкамендацыі.

Некаторым падавалася, што менавіта замежныя куратары маглі б скласці больш аб’ектыўную карціну беларускага мастацтва, з улікам пэўных сусветных “трэндаў”. Таму гучалі прапановы запрасіць “варага” з ладным досведам удзелу ў падобных форумах.

— Асабіста мне такія меркаванні падаюцца сумнеўнымі, — кажа Павел Вайніцкі. — Удзел у Біенале дае добрую магчымасць павелічэння досведу прадстаўнікоў мясцовай мастацкай супольнасці. І яны павінны гэты досвед атрымаць, не боючыся рызыкаў, бо без яе не будзе развіцця... Больш за тое: чалавек “збоку”, які не ўкаранены ў лакальны кантэксце, здатны хіба на павярхоўнае ўспрыняцце нашых арт-рэалій. Натуральна, ён здолее адабраць трэндавыя з’явы, аднак наўрад ці ў яго атрымаецца разгледзець неабходныя для венецыянскай рэпрэзентацыі нацыянальныя адметнасці...

Як адзначыла Наталля Шаранговіч, памкненне абыходзіцца “сваімі сіламі” было прынцыповым. І, па вялікім рахунку, яно прынесла плён: усё задуманае — атрымалася.

В а л ь н ы я імпрэзы сёлета будуць адбывацца на самых галоўных пляцоўках пяціпавярховага арт-цэнтра...

Тым, варта задаць наступнае пытанне: ці не стане наш паўнаватарскі дэбют на Біенале “адзінаватым стрэлам”? Ці будзе ў яго планамерны і заканамерны працяг? І справа, натуральна, не толькі ва ўдзеле Беларусі ў чарговым Венецыянскім арт-форуме, бо прысутнасць айчыннага сучаснага мастацтва ў сусветнай арт-прасторы не павінна быць эпизадычнай.

Уласна, канкрэтныя адказы на гэтае пытанне ўжо напалатовае. Па ініцыятыве Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Музея сучаснага выяўленчага мастацтва, айчынны выставачны праект упершыню быў адабраны для яшчэ аднаго знакавага для сусветнай арт-прасторы біенале — Маскоўскага. Выстаўку “Унутраныя ландшафты”, куратарамі якой з’яўляюцца Вольга Рыбчынская і Павел Вайніцкі, мінчане маглі убачыць не так даўно ў рамках Рэспубліканскай выстаўкі выяўленчага мастацтва “Зямля пад белымі крыламі”.

— Мы прапанавалі гэты праект мастацкаму кіраўніку Маскоўскага біенале — знакамітаму мастацтвазнаўцу Іосіфу Бахштэйну, не надта спадзеючыся на тое, што ён будзе адабраны, — прызнаецца Наталля Шаранговіч. — І, тым не менш, рэакцыя была вельмі станоўчай. “Унутраныя ландшафты” ўжо ўключаны ў спіс спецыяльных праектаў Біенале...

“Тахелес” мае досыць спрэчную рэпутацыю ў сусветных мастацкіх колах, але... З ім звязаны не толькі міфы, а і неаспрэчныя факты. Кунстхаўз, які стаў адной з найпапулярнейшых берлінскіх славуатасцей, штодня наведвае больш за тысячу турыстаў, не раўняючы, з усяго свету! Помніцца, цягам усяго сутак, праведзеных там, мне некалькі разоў даводзілася тлумачыць, у якой частцы свету знаходзіцца Беларусь. Жыхарам таго самага Эквадора або Новай Зеландыі менавіта мастацтва дапамагае пашырыць свае геаграфічныя веды.

У тым, што сучаснае мастацтва з’яўляецца вельмі прадуктыўным спосабам пазіцыянавання краіны ў свеце, лепш за ўсё сведчыць менавіта той самы Венецыянскі біенале. Яго 89 удзельнікаў — гэта амаль палова ўсіх дзяржаў (уклучна нават з самымі экзатычнымі!), якія сёння пазначаны на глобусе.

Адпаведна, яшчэ адно пытанне, якое таксама раз-пораз гучала ў кулуарах “бамонду” (“А навошта нам усё гэта трэба?”) мэтазгодна проста пакінуць без адказу. Палічыўшы яго рытарычным. І састарэлым.

Сядзіба Ільі Рэпіна ў Здраўнёве.

Серж Дзяканаў прымае беларускі каравай.

Адказаць на пытанне, хто такі Ілья Рэпін, думаецца, здолее без асаблівых цяжкасцей ці не кожны наш суайчыннік. Днямі нашчадкі славутага мастака ўпершыню трапілі на Беларусь з галоўнай мэтай — дакрануцца да сваіх вытокаў, непасрэдна звязаных з той зямлёй, дзе жывуць і ствараюць іх слышны продак. Адзін дзень у кампаніі гасцей з Францыі правёў і наш карэспандэнт.

Першым, каго давялося сустраць у холе гасцініцы "Віцебск", стаў Іван Дзяканаў, інжынер камунікацыйнай карпарацыі з Францыі, адзін з найстарэйшых прадстаўнікоў сям'і нашчадкаў знакамітага мастака. І пакуль у ваяж па мясцінах Рэпіна збіраліся астатнія ўдзельнікі паездкі, было б неабачліва не задаць гасцю колькі пытанняў адносна візіту ў нашу краіну, ягоных чаканняў ад вандроўкі па ўлюбёнай продкамі зямлі, а таксама пра першыя ўражанні ад Віцебска. Што цікава, паразумецца мы здолелі з выкарыстаннем чатырох моў: беларускай, рускай, англійскай і, вядома ж, французскай.

— Ілья Рэпін, — кажа Іван Дзяканаў, — вядомы ў Францыі толькі даследчыкам жывапісу, а таму памяць пра славутага продка захоўваецца пераважна ў сямейным коле. Для нас паездка важная тым, што мы адкрываем свае вытокі. Нам важна зразумець сваё паходжанне. Гэтая паездка вельмі цікавая і для нашай моладзі, якая адкрывае не толькі свае карані, але і саму Беларусь...

Іван Дзяканаў падзяліўся і даволі драматычнай гісторыяй сваёй сям'і. Як аказалася, пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, у ліпені 1918 г., у Здраўнёве пасялілася малодшая дачка Рэпіна — Таццяна са сваёй дачкой, якая ў 1921-м выйшла замуж за сына мясцовага святара Івана Дзяканава. І менавіта ў сядзібе пад Віцебскам у іх нарадзілася чацвёрта дзяцей, у тым ліку і бацька Івана Дзяканава Кірыл Іванавіч. У гэты час сваякі Рэпіна неаднаразова падваргаліся пагрозе рэпрэсій і высялення. А таму бачылася за ўдачу магчымасць выехаць у жніўні 1930 г. да Рэпіна ў "Пенаты", што на той час знаходзілася на тэрыторыі Фінляндцыі, а пасля ягонай смерці — перабрацца ў Францыю. Там Дзяканава купілі невялікі дом і ўчастак зямлі, на якім і працавалі.

Абмяркоўваючы будучае супрацоўніцтва з музеем "Здраўнёва", Іван Дзяканаў са скрухай зазначыў, што ягоная сям'я, на жаль, мае вельмі мала дакументаў, бо калі продкі спешна выязджалі адсюль, то захапілі толькі самае неабходнае.

— І нават пры гэтым, мы будзем рады падзяліцца тым, што маем, з музеем-сядзібай нашага продка, — падкрэсліў суразмоўца. — Тым больш, нават пасля першага дня знаёмства з Віцебскам бачна, што ў Беларусі з шанаваннем ставяцца да сваіх славутых землякоў. Мы з цікавасцю наведальні мясціны, звязаныя з Маркам Шагам, пазнаёмліліся з горадам, які нам вельмі спадабаўся. У цэлым, цудоўна правялі час, але з-

Адзін дзень з беларускага падарожжа нашчадкаў Рэпіна

Алексі і Адрыян Дзяканава, а таксама Іван Дзяканаў-Атшо каля старадаўняй таполі, якая бачыла іх прапрадзеду.

На вачах Івана, Надзвін і Алексі Дзяканава з'явіліся слёзы, калі яны атрымалі дамацкія беларускія ручнікі...

за таго, што прыехалі ў Віцебск на самым досвітку, да абеда ўжо трохі стаміліся...

У сваю чаргу, не мог не распавесці пра значную ролю ў аднаўленні "Здраўнёва" газеты "Культура": шмат у чым шматгадовымі намаганнямі яе супрацоўнікаў сядзіба Рэпіна сёння з'яўляецца адным з дзіягантаў турыстычнай карты Віцебшчыны.

Пакуль няспешна ішла наша гутарка, усе ўдзельнікі вандроўкі сабраліся ля аўтобуса і з хваляваннем рушылі ў дарогу.

На шляху да магіл сваіх продкаў гасці з Францыі ўшанавалі памяць тых, хто змагаўся супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў: яны ўсклалі кветкі да мемарыяла воінам-вызваліцелям. А пакуль прадстаўнікі роду Рэпіных знаёмлі-

ліся з экспанатамі на Алеі вайскавай славы, у нас завязалася гутарка з каардынатарам паездкі Святаванай Церахавай-Маергас. Як аказалася, рыхтавалася гэтае падарожжа не адзін месяц і нават год. І хоць, па словах суразмоўцы, сабраць і вывезці такую адносна вялікую групу было не так ужо і складана на Беларусь прыехаць толькі той, каму гэта сапраўды цікава.

— Каля я даведалася, што жыўу разам з нашчадкамі Рэпіна, то з вялікім імгэтам пачала цікавіцца гэтай вялікай асобай, — распавяла Святавана Церахава-Маергас. — Прыкладна гады чатыры таму я знайшла артыкулы намесніка дырэктара Віцебскага краязнаўчага музея Валерыя Шышанава, прысвечаныя жыццю і творчасці Рэпіна на Беларусі. Гэта было першае, "завочнае", знаёмства. Але мы яшчэ не былі гатовы да такой паездкі. На больш сур'ёзным узроўні перамоваў пачалі весціся толькі два гады таму. За гэты час мы склапі надзвычай дэталёвы план паездкі. Было складана пралічыць і выверыць усё да дробязей. І ў гэтым нам вельмі дапамагаву віцебскі музей...

Па словах каардынатора вандроўкі, рашэнне прыехаць на Беларусь аформілася напрыканцы 2010 года, пасля смерці Кірыла Іванавіча Дзяканава, унука Ільі Рэпіна, калі ягоныя дзеці вырашылі абавязкова наведваць родныя для іх продкаў мясціны.

— Важна, што на нашым шляху трапляліся энтузіясты, дзякуючы намаганням якіх паездка ўсё ж адбылася. І хоць большасць музеяў ішлі на кантакт, спачатку былі некаторыя казусы. Да прыкладу, у чугуеўскім музеі, прачытаўшы першы ліст з Францыі, спачатку падумалі, што гэта нейкі жарт, — падзялілася ўспамінамі Святавана Церахава-Маергас.

— А для нас такі зварот зусім не быў нечаканым. Мы і раней падтрымлівалі сувязь з нашчадкамі Рэпіна, ведалі пра іх існаванне ў Францыі, і таму з радасцю адгукнуліся на прапанову французскага боку, — да размовы падключыўся і Валерый Шышанаў.

Наступнымі пунктамі падарожжа, з якімі прапанавалі пазнаёміцца беларускія партнёры, сталі аб'екты, не звязаныя з жыццём Рэпіна, але ад гэтага не менш прыцягальныя для яго французскіх нашчадкаў. Што і казаць, нават зусім юныя прадстаўнікі роду Рэпіных з цікавасцю прымалі ўдзел у экскурсіі па музеі Цэнтра сучаснага мастацтва. Да таго ж, гэтае падарожжа ў свет прыгожага прынесла цікавае, але цалкам выпадковае знаёмства з румынскім мастаком Міхаем Кіселеціам, палотны якога прадстаўлены ў залах. Дарэчы, яго сям'я — таксама інтэрнацыянальная: як аказалася, жонка мастака родам з Віцебска.

Зацікавіла жыхароў Ліёна і прыгажосць беларускай прыроды, а дакладней — сапраўдны каньён: даламітавы кар'ер, што знаходзіцца за некалькі кіламетраў ад Здраўнёва. Тым больш, жывапісам ніхто з прапраўнікаў Рэпіна не займаецца — мужчыны ў гэтай сям'і выбіраюць пераважна прафесію інжынера.

І ўсё ж самымі багатымі на эмоцыі сталі хвіліны, праведзеныя на могілках вёскі Вярхоўе, якая пры жыцці мастака называлася Слабада, а потым — Рэпіна. Гасці з Францыі наведальні месца пахавання бацькі мастака Яфіма Рэпіна і святара Дзмітрыя Дзяканава, а таксама, у адпаведнасці з праваслаўным звычаем, разам з настацелем мясцовага прыхода ў гонар святой пакутніцы Еўдакіі айцом Сяргіем прынялі ўдзел у малітве за спачылых продкаў.

Зусім непадалёк ад могілак дэлегацыю чакаў яшчэ адзін надзвычай цікавы аб'ект — помнік прыроды Беларусі: серабрыстая таполя, што расла яшчэ пры жыцці іх далёкага продка. Надзвін і Іван Дзяканава ля гэтага велічнага дрэва проста не маглі стрымаць свае пачуцці, асабліва калі мясцовыя жыхары ад шчырага сэрца ім падарылі ўнікальныя рэчы: дамацкія ручнікі 50-х гадоў, нумар часопіса "Огонёк" сярэдзіны мінулага стагоддзя з выявамі работ Рэпіна, макет колішняга мясцовага храма, зруйнаванага на пачатку ХХ ст., які сёння сіламі прыхаджан пачынае паступова аднаўляцца. Але зусім нечаканым для жыхароў Францыі стаў пачастунак бярозавікам. Смак ягоны для сучасных прадстаўнікоў роду Рэпіна да гэтага часу быў зусім невядомым, а ад гэтага — яшчэ больш дзіўным і смачным.

Пакаштвалі гасці з Францыі і сапраўдныя беларускія прысмакі, у тым ліку — традыцыйную выпечку, ягады, саспелыя ў ваколіцах колішняй сядзібы Рэпіна. Але спярша агледзелі экспазіцыю музея "Здраўнёва", пачулі ў яго сценах беларускі фальклор, пабачыліся з нашчадкамі селяніна Сідара Шаўрова, з якога Ілья Рэпін пісаў знакамітага "Беларуса".

Для моладзі было цікава азнаёміцца з генеалагічным дрэвам роду, упісаць туды і свае імёны. Не абыйшлася без падарункаў і з боку гасцей Здраўнёва. Прадстаўнік роду Іван Дзяканаў падарыў музею вершы, якія напісала яго бабуля Таццяна Мікалаеўна, унучка Ільі Рэпіна...

Перад развітаннем пацікавіўся ўражаннямі ад паездкі ў моладзі — прадстаўнікоў ужо пятага пакалення роду Рэпіных. Пад час нашай размовы стажор па падрыхтоўцы інструктараў падраздзялення альпійскіх стралкоў Адрыян Дзяканаў выказаў сваё шчырае, але надзвычай прыемнае здзіўленне такому цёпламу прыёму:

— Мы ж нічога не зрабілі — гэта толькі наш продак. Тым больш, у Францыі пра яго ведаюць значна менш, чым у Беларусі. І мы вельмі ганарымся, што дазналіся пра свае карані, а таксама шмат цікавага даведаліся пра Беларусь. Гэта сапраўды грандыёзна!

З гэтымі словамі згодны і студэнт Іван Дзяканаў-Атшо:

— Вельмі цікава быць у тых мясцінах, дзе жывуць наш продак. І дзіўна бачыць у музеі фотаздымкі маіх бацькоў. Пасля візіту сюды я яшчэ больш ганаруся сваім славуным продкам!..

Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Віцебск — Здраўнёва —
Мінск
Фота Дзмітрыя ОСПАВА

Т.Піскун (Беларусь).

не тэндэнцыя, — мастакі не страчаюць нейкага ўнутранага нацыянальнага стрыжня. Параўнайце хаця б з латвійскімі, украінскімі творамі — адразу заўважна!

На мой погляд, беларускія работы на гэтай выстаўцы — самыя смелыя, раскаваныя (хаця ёсць сярод іх і “неарэалістычныя” гарадскія відарысы Алега Елізарава, і партрэты Таццяны Берагейка). Латвійскія — самыя стыльныя, дзе абраная ідэя пунктуальна распрацавана да дробязі, каб нішто не замінала “высокай строгасці” абранага аўтарам шляху. Украінскія — яркія, пярэстыя, бы хусткі на ўсмешлівых “гарных” дзяўчатах.

Увогуле ж, на “Фэсце” ёсць усё: ад інсцінай тэхнікі Алега Скавародкі да “новага супрэматызму” Алены Паплька, ад романтичных кветак Зоі Луцэвіч да графічных “сінусоідаў” Аляксея Краўчанкі ці скульптуры Валянціны Ляховіч з выявай мастака, выкананай з “падручных” сродкаў. Вядома, пераважаюць аўтарскія ці змяшаныя тэхнікі, вельмі часта — з эле-

“Водныя” матывы

Пленэр у азёрным краі

К.Малама. “Мядзельскі касцёл”.

Днямі скончыўся V Мастацкі пленэр маладых графікаў, які сёлета ладзіўся ў азёрным куточку Беларусі — на Мядзельшчыне.

У пленэры, як і ў папярэднія гады, прынялі ўдзел выпускнікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Ніна Маргаева, Вера Каўзановіч, Уладзімір Матораў, Кацярына Малама, Таццяна Анушка і аўтар гэтых радкоў. Яны, маладыя творцы, выпускнікі 2007-га, штогод пасля заканчэння ўніверсітэта самастойна ладзяць пленэры, кожны з якіх праводзіцца ў новай мясціне. Графікі наведвалі вёскі Мядзельшчыны — Леанардава, Бакачы, Старыя Габы — і сам раённы цэнтр, пабывалі на Вілейшчыне, плённа працавалі на берагах азёраў Дзягілі, Мясра, Нарач, сажалкі ў вёсцы Рамашкі, Вілейскага вадасховішча.

“Водныя” матывы абумовілі і выбар матэрыялу: большасць эцюдаў напісана акварэллю, якая дзякуючы сваёй празры-

скасці, імкліваасці і “стыхійнасці” дазваляе найбольш удала ўвасобіць азёры і сажалкі на паперы, а таксама перадаць іх прастору, глыбіню і настрой.

Не засталіся без увагі творцаў і цікавыя куточки вёсак Мядзельшчыны — другі матыву эцюдаў, накідаў і замалёвак сёлета зьявіліся. Акрамя акварэлі мастакі звярталіся і да алоўкавага маляўніцтва. На работах такога кшталту ўвасобіліся старая кляновая алея і студня ля ўрослай у зямлю хаты ў Леанардаве, цудоўны мядзельскі касцёл сяродзіны XVIII стагоддзя і вясковае вулачка ў Сосенцы на Вілейшчыне, узгоркавыя ўскраіны Дзягіля і рытмы дахаў дамоў гэтай жа вёскі, якія сузіраліся з вяршыні старажытнага гарадзішча.

Кожны з папярэдніх пленэраў завяршала мастацкая выстаўка. Сёлета таксама плануецца яе ў Музеі Мядзеля, каб сімвалічна аддзячыць мясцінам, якія так іх натхнілі і ў якіх ім так плённа працавалася.

Галіна ФЛІКОП

В.Каўзановіч. “Дзягельскае возера”.

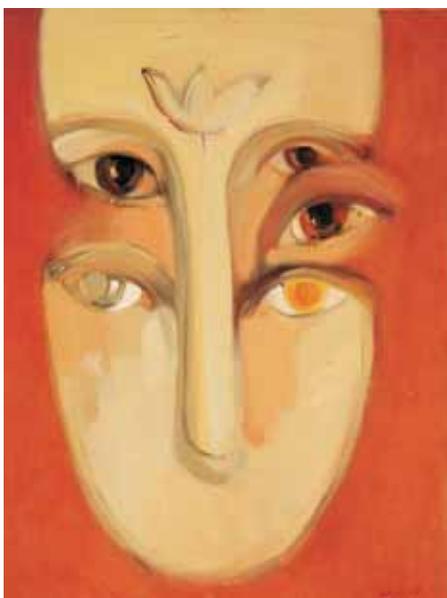
ПАЗЛЫ з ІНТЭРАКТИВАМ

“Фэст” — ці ж можна было больш ёміста і трапна назваць выстаўку, зладжаную да юбілейнага “Славянскага базару...” віцебскімі мастакамі? 115 работ 36-і творцаў Беларусі, Латвіі, Украіны з’ядналі, здаецца, усю палітру сучаснага мастацтва.

Разгарнуўшыся ў праектнай залы “Віцебск”, дзе штодзень былі спектаклі, канцэрты і дзе праводзіўся трохдзённы Міжнародны дзіцячы конкурс, “Фэст” выклікаў вялікую зацікаўленасць і гарачыя спрэчкі наведвальнікаў — ад дзяцвы да акадэмікаў.

Не абышлося і без містыкі. Напярэдадні адкрыцця раптоўна згубіўся падрыхтаваны каталог, а разам з ім — і назвы твораў. Але гэтая недарэчнасць дала штуршок яшчэ большай фантазіі гледачоў. Сама была сведкай, як маладая маці запытвала дачушку гадкоў пяці: “Ну, а як мы назавём гэты малюнак? А вось гэты?” Чым не прыклад інтэрактыўнай гульні?

Паглядзелі выстаўку і беларусы з розных краін свету, высокая ацаніўшы творчыя пошукі нашых мастакоў: “Ваш авангард — з чалавечым тварам. Хаця фальклорныя павевы сустракаюцца хіба ў асобных работах — хутчэй, як выключэнне, а

Э.Грынвальдэ (Латвія).

ментамі калажу. Пазнавальнасць мастацкіх індывідуальнасцей — стопрацэнтная! Але выстаўка пакідае ўражанне не раскіданых частак мазаікі, а цалкам сабраны “пазла”, ажыўленага энергетыкай і творчым мысленнем арганізатараў. Што ні сцяна — то асобная “кампазіцыя”, дзе карціны некалькіх аўтараў не перашкаджаюць адна адной, а быццам дэманструюць розныя грані нейкай агульнай ідэі. Тыя ж Сяргей Чарцілін і Дзмітрый Мшар працуюць у розных тэхніках, а яднае іх тое, што чым далей адыходзіш ад карцін, тым больш раскрываюцца таямніцы іх “аб’ёмнасці” — ва ўсіх сэнсах гэтага слова.

— Мы імкнуліся, — падвёў вынік куратар выстаўкі, кіраўнік арт-праекта “ПАНТОН”, віцебскі мастак Аляксандр Паўлоўскі, — стварыць “фэстываль у фэстывалі”. Адсюль такая разнастайнасць. Адначасова 75 работ 25-і віцебскіх мастакоў паехалі ў Смаленск — гэта выстаўка таксама праходзіць у межах “Славянскага базару...”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

А.Цывікаў (Украіна).

У творчасці мазырскага мастака прырода Палесся — у розныя поры года: гэта і неба, якім ён “дыхае”, і зямля, па якой ён ходзіць. І — сэнс ягонага мастацтва.

Ён бачыць далёка і з вяршынь узгоркавай Мазыршчыны, таму і ў сваіх работах адлюстраванне гэты ракурсы: тут — захапленне беларускімі пейзажамі, радасць быцця і лірычнага настрою...

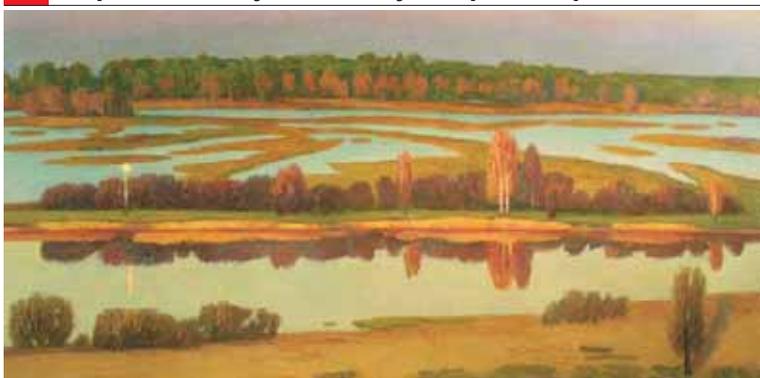
Пейзажы Валерыя Сідоркіна часам становяцца сімваламі глыбінных перажыванняў, якія выходзяць за межы асабістых пачуццяў. Нават па назвах работ бачна, што для аўтара значыць мазырскае Палессе: “Таполі. Вясна”, “Пейзаж з вясёлкай”, “Пачатак лета. Мазыршчына”, “Купалле”, “Летняя раніца”, “Залацісты вечар”, “Паліцца лазня”, “Навальніца надыходзіць”, “Поўдзень. Прыпяць”, “Мазырскія яры”, “На Прыпяці”, “Вечар на Мазыршчыне”, “Зімовая вёска”...

“Усе кампазіцыйныя і колеравыя раэзні бярэ з рэальных уражанняў жыцця, — кажа мастак. — І рэальнасць тую імкнуся давесці да вобраза. Ад захаплення — да вобраза. Каб быў не проста пейзаж, а — мая Мазыршчына, Палессе...”

Творы мазырскага майстра выклікаюць шчырую ўвагу не толькі на Радзіме,

Залатая Прыпяць

У будынку Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь адкрылася выстаўка жывапісу Валерыя Сідоркіна.

В.Сідоркін. “Вясновы вечар. Прыпяць”.

але і за яе межамі. Нядаўна пейзаж Валерыя Сідоркіна “Вясна на Прыпяці” стаў лепшым у сваёй намінацыі і прынес аўтару залаты медаль на Міжнароднай выстаўцы выяўленчага мастацтва “Вясна на поўны колер” у Нью-Ёрку.

Выставачную залу МЗС наведваюць замежныя дыпламаты, журналісты... Да

таго ж, як адзначыў на вернісажы намеснік міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Ігар Пятрышэнка, выстаўка Валерыя Сідоркіна — далёка не апошня ў гэтым памяшканні.

Алег АНАНЬЕЎ, мастацтвазнаўца Гомель

Музей як жыццё

Сапраўдныя музейныя работнікі прыходзяць у музей на доўга, часцей за ўсё — назаўсёды. І на пытанне “Што для вас музей?” адказваюць: “Музей — гэта маё жыццё”.

Святлана Іосіфаўна КІТАНІНА прапрацавала ў Нацыянальным мастацкім музеі 45 гадоў. Яна скончыла філалагічны факультэт БДУ і ў 1962 годзе прыйшла працаваць у Дзяржаўны мастацкі музей БССР. Яе прымала на працу наш легендарны дырэктар — Алена Васільеўна Аладава.

У 1962-м, ужо калі была супрацоўнікам Мастацкага музея, Святлана Іосіфаўна паступіла ў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут і ў 1967 годзе атрымала дыплом мастацтвазнаўцы.

У хуткім часе С.І. Кітаніна стала працаваць у аддзеле сучаснага беларускага мастацтва. Як было адзначана ў характарыстыцы, напісанай А.В. Аладавай, “...тав. Кітаніна зрабіла вялікую працу па вывучэнні беларускай савецкай графікі і жывапісу. Яна была складальнікам раздзела айчыннага жывапісу каталогаў рэспубліканскіх выставак. Ёю вялася праца над навуковым каталогам “Беларускі жывапіс і зборы музея”. Працуючы над каталогам, Святлана пачала складанне навуковай картатэкі музейнай калекцыі беларускага жывапісу, якая працягваецца і дасюль. Акрамя таго, яна была аўтарам экспазіцый беларускага мастацтва ў музеі і не толькі.

У 1980-м яна становіцца ўліковым сакратаром Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. На гэтай пасадзе прапрацавала 18 гадоў. У гэты перыяд пачалі публікавацца “Паведамленні Дзяржаўнага мастацкага музея БССР”. У першым выпуску “Паведамленняў”, прысвечаным 50-годдзю з дня заснавання музея, С.І. Кітаніна прымала самы актыўны ўдзел. Яна правяла карпатлівую працу па вывучэнні дакументаў для публікацыі “Хроніка музея за 50 гадоў”.

З 1998-га Святлана Іосіфаўна — вядучы архівіст Нацыянальнага мастацкага музея. У 2007 годзе яна выйшла на пенсію, але не забылася на родны музей: прыходзіла на выстаўкі, стэлефанавалася з калегамі.

Мы, супрацоўнікі старэйшага пакалення, прапрацавалі з ёй доўгія гады і захаваем пра яе светлую памяць. Яе жыццё, адданасць сваёй справе, Музею — прыклад для маладых супрацоўнікаў.

Алена ШАПАШНИКАВА, вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

Дзіцячы конкурс на “Славянскім базары ў Віцебску” даўно ўжо трымае палым першынства ў разнастайных рэжысёрскіх прыдумках. Арганізатары не саромеюцца “гуляць у дзіцінства”. Але, здаецца, дзеці тым часам гуляюць у... маленькіх дарослых.

Сапраўды, дзіцячы конкурс “Славянскага базару...” грацягвае сталець. Сведчаннем таму — ужо сам выбар казкі для конкурснага сцэнарыя: усё ж “Аліса ў Краіне цудаў”, пагадзіцеся, прызначана далёка не для самых маленькіх. Але толькі таму, што яны не зразумеюць яе філасофскі энс, пастаянную гульню слоў ды іншыя інтэлектуальныя забаўкі. Сама ж стыхія гэтай аповесці, дзе пануе не строга “дарослая” логіка, а яркія асацыятыўныя повязі, найлепшым чынам адпавядае дзіцячай псіхалогіі, якую беражліва захоўвае ў душы кожны творца, каб не страціць з узростам радасць уражанняў і адкрыццяў. А вось дзеці-канкурсанты сталяюць іначай — праз свой репертуар.

Асабліва паказальным быў пачатак другога конкурснага дня. “Вінаватае” ва ўсім, вядома, лёсаванне, але некалькі першых нумароў будаваліся на... хрыплым мужчынскім джазе, прычым не толькі ў хлапечым варыянце, але і, пераважна, у дзявочым. Добра, бясспрэчна, што дзятва далучаецца і да джазавай стылістыкі, але навучанасць, заснаваная на перайманні, і ўласная індывідуальнасць — рэчы абсалютна розныя. Першая якасць пры адсутнасці другой спараджае “сіндром вундэркінда”, калі дзіця, як толькі падрасце, страчвае ўсю сваю адметнасць.

Пасляслоўе да Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу “Віцебск-2011”

У што гуляюць дзеці?

Можа, сёлетні конкурс аказаўся не самым-самым паводле запаленых на ім юных зорчак, але агульны ўзровень, безумоўна, выраўняўся яшчэ больш: сёння дзіцяці навучаюць лепш, чым учора. І гэта цудоўна! Вось толькі — дзе ўзяць дзіцячыя конкурсныя песенкі? Проста дзіцячыя — ёсць. Да конкурсных жа — патрабаванні асаблівыя. У ідэальным варыянце яны павінны стварацца (ці хаця б адаптавацца) для кожнага канкурсанта ў індывідуальным парадку. Так, як гэта цяпер робіцца для дарослых конкурсаў. І пошук такіх песень — справа штодзённая.

Усіх вельмі ўразаіла 8-гадовая казашка Куралай Мейрамбек (Першая прэмія) з песняй пра Беларусь. Знайшлі той твор праз Інтэрнэт (вось, дарэчы, “падказка” для кампазітараў, як папулярываваць

берціна Ларэці, і Валерыя Чувізава з Латвіі з творам з рэпертуару Валерыя Ляонцьева. Трэцяя прэмія была ўручана балгарыну Марціну Йорданаву, украінцы Мар’яне Шчарбак і “нашай Сашы” — вельмі шчырай, неспрэчнай Аляксандры Няхай, якой, можа, для больш высокіх узнагарод крыху не хапіла конкурснай вынослівасці і спрактыкаванасці. Другая юная беларусачка — Ганна Атрошчанка — была ўганаравана спецыяльным прызам Парламенцкага сходу Беларусі і Расіі. І хаця я не стамлялася запэўніваць гасцей фестывалю, што Ганна вучыцца не ў Святланы Стацэнка, а ў Ксеніі Сітнік цяпер зусім іншы імідж, песні ды манеры, расійскія журналісты ўсё запытвалі: колькі ж вы, маўляў, будзеце працягваць тую самую лінію?

працягвалася і на конкурсе: кожны нумар, паводле традыцыі, быў упрыгожаны падтанцоўкай ці нават сцэнкай, тэатралізаваным было і вядзенне (праўда, Дзядзька Ваня ў ролі казачнага Капялюшніка пачуваў сябе разгублена ніякавата). Раз-пораз конкурсныя выступленні разбіваліся вясёлымі ўстаўнымі нумарамі ці гульнямі. Журы — спрэс маладзёжнае! Трэба было бачыць, з якой дзіцячай неспрэчнасцю яно адгукалася на тое ж шпурляне шарыкаў у паветра! Часам думалася: тую б неспрэчнасць — ды дзеці! Хаця — лепей даць дзецім адпаведны рэпертуар, у якім яны будуць пачуваць сябе натуральна, не губляючы фарбаў дзіцінства.

На здымку:
Аляксандра Няхай і Ралука.

Лаўрэаты ў лаўрах і без іх

Прызнаюся, ніводную сустрачу, нават з самымі “зорнымі зоркамі”, журналісты не чакалі так, як “...Гадзіну” з пераможцамі і лаўрэатамі конкурсаў “Славянскага базару...”.

На яе прыйшлі Святлана Слаўкавіч (Сербія), Тацяна Краснянская (Украіна), Тэона Дольнікава (Расія), Данатас Мантвідас (Літва) і трое беларусаў: Паліна Смоліва, Максім Сапацькоў і Пётр Ялфімаў.

— “Славянскі базар у Віцебску”, — прызналася Тацяна Краснянская, — гэта надзвычай рамантычнае месца, дзе здзісняюцца мары. Я сустрэла тут першае каханне. А зараз, вярнуўшыся ў новай якасці, вельмі радуся, што зноў спяваю з цудоўным аркестрам Міхаіла Фінберга. Гэты калектыў — проста фантастыка!..

— Конкурс прынёс мне ўрок і вопыт, — расправіў Данатас Мантвідас. — Узышоўшы на вяршыню, якую марыў скарыць, я зразумеў: там — толькі далейшы шлях. Галоўнае ў любым конкурсе — тое, што застаецца з табой. І тое, што засталася ў памяці глядачоў...

— Можа, пра мяне ў Маскве не крычаць, — зазначыла Паліна Смоліва, — але ўсё ж гавораць. Я вельмі рада, што мая “дарожка” не стаіць на месцы. Трычатыры разы на месяц я прыязджаю ў Беларусь. Летась адбыўся мой гастрольны тур па дваццаці гарадах Беларусі. Цяпер маім прызюсарам стаў муж. Ён — бізнесмен, цалкам давярае мне як музыканту, і мне вельмі прыемна, што я магу ствараць уласныя праекты. Менавіта ён натхніў мяне на тое, каб я не толькі спявала, але і сама складала песні. У мяне працуе каманда, якая робіць усё, каб я магла займацца выключна творчасцю...

На здымку: пад час канцэрта лаўрэатаў; саліруе Пётр Ялфімаў. Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Касмічная тэма была абыграна ў сёлетняй сцэнаграфіі Летняга амфітэатра.

Не адмовіўшыся ад святлодыёдных панэлей, здольных імгненна змяняць “карцінку”, Зіновій Марголін зноў вярнуўся да самай прыцягальнай рысы свайго таленту — умення мысліць канцэпцыйна, будоўваючы адметныя асацыятыўныя шэрагі. У выніку 20-ы форум быццам выйшаў у адкрыты космас. Тым больш, падобны падыход ані не абвергнуў нацыянальнай індывідуальнасці. На авансцэне ганарліва ўладкавалася “падкова” з назвай фестывалю. Яна размешчана акурат над валожкай, быццам ахінаючы-аберагаючы гэты фестывальны сімвал і адначасова нагадваючы пра фальклорны складнік форуму.

Што ні кажыце, а сцэнаграфія ўсіх дваццаці форумоў дакладна адлюстравала агульныя змены мастацкага мыслення: ад колішніх “рэалістычных” бярозак да запрашэння Зіновія Марголіна, які і трактары на сцэну выкочваў з народным хорам у прычэпе, і выцінанкі з саламянымі павукамі

Выхад у космас

развешваў, працягваючы лепшыя традыцыі філасофска-канцэпцыйнай сцэнаграфіі, заснаванай на пераасэнсаваных адзінай сцэнічнай канструкцыі. Але ўсе гэтыя тонкасці, прыдатныя для тэатральнай сцэнічнай прасторы, не заўсёды ў поўнай меры ўспрымаліся на тэлеэкране. А між тым, тэлеверсія фестывалю, дзякуючы спутніку-ваму вяртанню, пачала набываць усё большы разгорт. І, натуральна, прывяла да тэхнічнай рэвалюцыі: Дырэкцыя форуму набыла новае абсталяванне, якое дазваляла ствараць на сцэне цуды.

Цяперашняя сцэнаграфія аказваецца аднолькава прыдатнай для публікі як “партэра”, так і “галёркі”, а таксама для шматлікіх тэлеглядчоў. Але ўспрымаецца пры гэтым — абсалютна па-рознаму! Калі з “партэра” і папраўдзе — круглыя люкі касмічнага караля і згаданая “падкова”, дык з “галёркі” — кругое фэнтазі, пастаянны ператварэнні касмічнага інтэр’ера то ў люстэркавую бальную залу, то ва ўсходні шацёр, то ў тэатральнае “перадкульсе” з праектарамі-“юпітарамі”, то ў падабенства знакаў задзяка (таксама кос-

мас!), то ў геаметрычны рэбус, заснаваны на простых фігурах: круг, прамавугольнік, трохвугольнік. А на так званым “казырку” сцэны, які здалёк успрымаецца ледзь не адным з галоўных складнікаў відовішча, — шырачэзны, упрыгожаны касмічнымі пералівамі фарбаў “бягучы радок”, толькі не з “субцітрамі”, а з назвай фестывалю на розных мовах. Пры тэлетрансляцыі ж, калі выкарыстоўваюцца некалькі камер, чаргуючы розныя, але пераважна буйныя планы, сцэна часцей успрымаецца як частка святлоцэннага дзеі — штараз розная.

Гэта ж па-рознаму глядзіцца дзеянне “інтэлектуальных” лябёдак. Замест “даху”, які часам зніжаўся рэзка, некалькі адкідных панэлей, рух якіх успрымаецца то расцвітаннем кветкі, то адкрыццём-закрыццём патаемных дзвярэй. І выкарыстоўваецца гэты прыём дастаткова ашчадна, далёка не ва ўсіх канцэртах, бо папраўдзе з’яўляецца вельмі моцным сродкам выразнасці, здольным нават застаніць артыстаў.

На здымку: інтэлектуальная сцэна Амфітэатра. Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Дзяўчаты абіраюць складанае

За гады свайго развіцця кінарэжысура не стала менш складанай у фізічным ды эмацыйным плане прафесіяй. Тым не менш, дзяўчаты актыўна штурмуюць яе вышыні: на курсе, які вядзе вядомы тэлеражысёр Сяргей Кацьер, паглядзіце Эсфіры Шуб і Ларысы Шапіцка — ці не палова ад агульнай колькасці студэнтаў. Цікава, што і тут маладыя рэжысёры жаночага полу пацвярджаюць стэрэатыпы, якія даўно склаліся: даследчыкі кіно заўважылі, што жанчыны любяць брацца за няпростыя, праблемныя сюжэты, і стужкі ў іх атрымліваюцца часцяком надзвычай адкрытыя “праўдзе жыцця” ў яе непрыхаваным выглядзе.

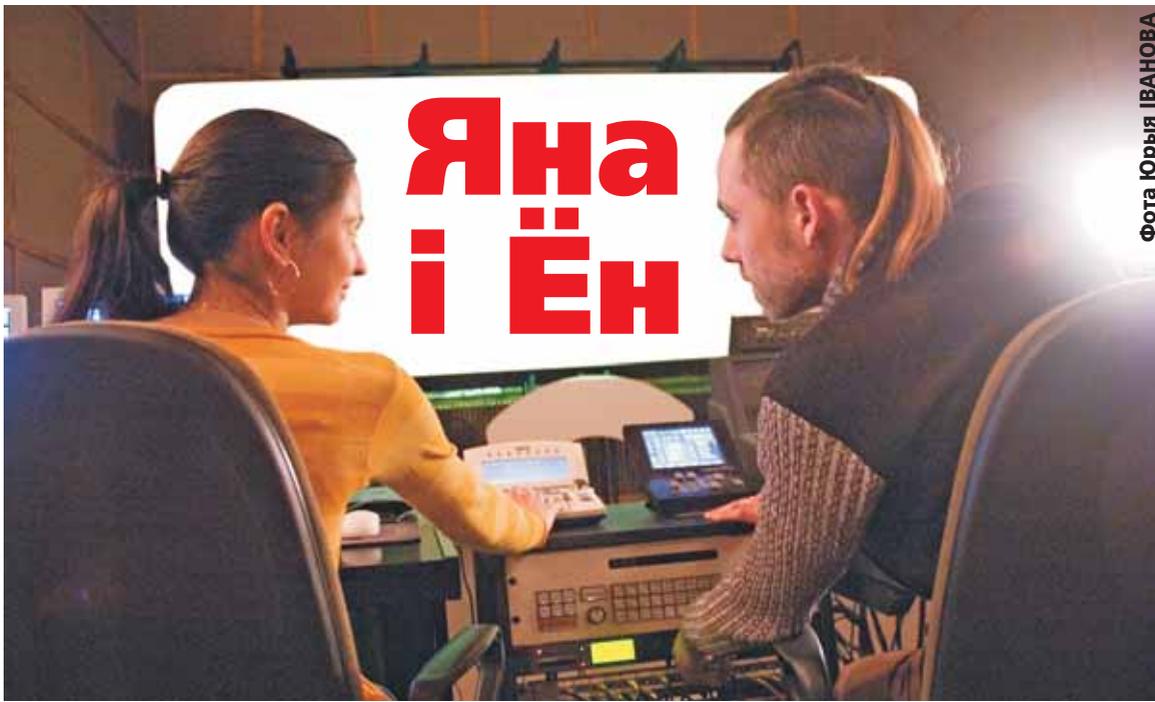
Карціна Яўгеніі Шут з красамоўнай назвай “У чаканні кахання” цалкам прысвечана адной гераіні і ейным маналогам. Мінчанка Аляксандра жыве самотна, яе першы брак аказаўся няўдалым, і цяпер яна, расчараваная ў адносінах паміж поламі, нават не плануе паўторнага вяселля, хоць і сустракаецца з хлопцам. Экстравертная Аляксандра не саромеецца відэакамеры і сярэбрыкі-рэжысёра за ёй, жвава і з відавочнай ахвотай паведамляючы аб акалічнасцях свайго бессэнсоўнага, як ёй падаецца, існавання: свет без кахання ўяўляецца маладой дзяўчыне пустым, а адносіны між людзьмі — фальшывымі і няшчырымі. Аляксандра выглядае ў кадрах разумнай і прывабнай, але відавочна самотнай і нешчасливай асобай.

Цікава, што пры гэтым, праз свой цыннізм і занадта рэзкія выказванні на адрас навакольных, пачуцця спачування гера-

Падрыхтоўка якасных рэжысёрскіх кадраў для беларускага кінамастацтва — пытанне ці не самае актуальнае, асабліва ў разгар прыёмнай кампаніі. Пакуль будучыя творцы толькі штурмуюць дзверы творчых ВНУ, самы час прасачыць эвалюцыю тых, чый тэрмін навучання перасягнуў экватар. Шматлікія крытыкі сучаснай прадукцыі айчыннага кіно заяўляюць аб штучных сітуацыях, другасных сюжэтах, бляклых эмоцыях у нашых стужках. Днямі давялося паглядзець колькі курсавых работ студэнтаў чацвёртага курса факультэта экранных мастацтваў БДАМ, у якіх знайшлося ўсё тое, чаго, відаць, і чакае абазнаны ў кінамастацтве глядач ад карцін нашых сталых профі.

Дзве гісторыі ад маладых рэжысёраў

Фота Юрыя ІВАНОВА

Кадр з фільма “Бесталач”.

іня не выклікае. Але аўтару стужкі, пэўна, было патрэбна зусім іншае: блізка да натуралістычнага партрэта нашай сучасніцы. Нездарма Яўгенія Шут не пакінула ў фільме амаль ніякіх падрабязнасцей біяграфіі сваёй гераіні, тым самым відавочна прэтэндуючы на абагульненне. Партрэт Аляксандры — гэта вельмі трапны вобраз сучасніцы, маладога члена “атамізаванага” грамадства постіндустрыяльнага мегаполіса. Нездарма гераіня мае “модны” занятка “івэнт-менеджера”, што, да-

рэчы, не прыносіць ёй ні гонару за сваю прафесійную дзейнасць, ні асаблівага прыбытку.

Герой стужкі Марыі Арэх “Бесталач” Віктар, наадварот, выглядае куды больш цэласным ды шчаслівым чалавекам. Ён падаецца парадаксальным: у адрозненне ад асобы, якую вылучыла з натоўпу Яўгенія Шут, Віктар — спакойны і ўраўнаважаны, нягледзячы на цяжкую хваробу маці і куды менш прэстыжную прафесію. Па меры знаёмства з яго вобразам назва

стужкі здаецца ўсё больш недарэчнай: у героі “Бесталачы” ўгадваецца па-сапраўднаму моцны і непакісны характар, які паступова пачынаеш паважаць.

Віктар працуе гукарэжысёрам у школе і дзіцячым летніку: абслугоўвае дыска-тэкі і разнастайныя мерапрыемствы. Годна ён прымае сваё, скажам шчыра, сціглае існаванне: яго праца амаль незаўважная для навакольных, а маці патрабуе штохвіліннага дагляду, бо ўжо чацвёрты год не ўстае з ложка... Тым не менш, Віктар вельмі спакойна, у духу нацыянальнага характару, успрымае сваё быццё і тым самым выклікае не толькі спагаду, але і сапраўдную павагу глядача.

Перавага лаканізму

Паказальна, што абодва маладыя рэжысёры, абраўшы для сваіх стужак распаўсюджаны жанр партрэта, пабудавалі іх па амаль аднолькавай схеме, па максімуме выкарыстаўшы ў кадрах маналогі герояў.

Яўгенія Шут пры гэтым амаль пазбегла дадатковых дэталей: яе “падвоятная” знаходзіцца ў абязлічанай прасторы вуліц і інтэр’ераў вялікага горада, а

нялюбы бойфрэнды Аляксандры вельмі трапна з’яўляюцца ў кадрах, здаецца, толькі дзеля таго, каб падманстраваць інфантальны характар сучасных хлопцаў на кантрасце з “дзелавымі” паводзінамі сваёй сяброўкі. Што да карціны “Бесталач”, то Марыя Арэх насычае яе мноствам побытавых падрабязнасцей, якія не столькі дапамагаюць лепш зразумець жыццё героя, колькі адцягваюць увагу ад ўнутранага свету адлюстраванага ў фільме чалавека.

Калі ў выпадку з гераіняй Яўгеніі Шут шматлікія маналогі дапамагаюць раскрыць характар ды становяцца ці не самастойным кінематаграфічным прыёмам, то ў стужцы Марыі Арэх лішнія словы толькі замінаюць з’яўленню адчування сапраўднай рэчаіснасці. “У чаканні кахання” ў гэтым сэнсе выглядае больш удада за кошт свайго лаканізму і дзякуючы акрэсленай тэме.

Імкнутца да мастацкі

Курс рэжысуры тэлекіно, які вядзе на факультэце экранных мастацтваў Сяргей Кацьер, скіраваны, у першую чаргу, на да-

Кадр з фільма “У чаканні кахання”.

кументалістыку. Тое зразумела, бо праграмы сучасных тэлеканалаў складаюцца з большага з неігравога кантэнту. Але часты сухой інфармацыі ды хронікі на “малым экране” даўно мінулі. Ды і разуменне дакументальнага кіно ў свеце куды як пашырылася: па праграме неігравых міжнародных форумуаў, у тым ліку конкурсных паказах фестывалю “Лістапад”, добра відаць, як дакументалісты пашыраюць сферу мастацкасці на свае творы.

Лепшыя карціны беларускіх дакументалістаў Віктара Асюка і Галіны Адамовіч інакш як мастацкімі не назавеш. Асюк, да таго ж, спрабаваў сябе і ў ігравым кіно, што ўжо колькі гадоў з’яўляецца “трэндам” сусветнага экрана: з дакументалістаў на “вялікі экран” выйшлі выбітныя аўстрыйскія рэжысёры Міхаэль Ханеке і Ульрых Зайдль, класік польскага кіно Кшыштаф Кіслейскі, вельмі плённа спалучае працу ў неігравым і ігравым кіно Аляксандр Сакураў.

Не дзіва, што студэнты ФЭМа актыўна спрабуюць сябе на абодвух “франтах”. У выніку непасрэдна эмацыйнасць і свежае ўспрыняцце рэчаіснасці трапляе з іхніх ігравых “проб пярэ” ў іх жа дакументальныя вопыты, многія з якіх выглядаюць больш чым годна нават на фоне работ больш дарослых калег са студыі “Летапіс” і “Белвідэацэнтра”. Нездарма кіраўніцтва Нацыянальнай кінастудыі, што пільна адсочвае патэнцыйных супрацоўнікаў, вельмі зацікавілася асобамі аўтараў вышэйназваных стужак ды іншых студэнтаў з курса тэлевізійнай рэжысуры.

Не паверыце, але пасля гадзін у глядзельнай зале на галівудскіх сеансах, пасля шматлікіх “блокбастараў” кароткія, на некалькі дзясяткаў хвілін нашых чацвёртакурснікаў падаліся ці не глыткамі свежага паветра. А ўсё з-за таго, што маладыя кінематаграфісты з курса Сяргея Кацьера свае першыя прафесійныя крокі свядома зрабілі па роднай зямлі, адлюстравалі сваіх, а не заакіянаў герояў. Вельмі хочацца, каб яны і далей абіралі “родныя”, хвалючыя асабіста нас, сучасныя беларусы, сюжэты і героі ды паказвалі іх такім жа свежым і неангажаваным вокам, як у свае вучнёўскія гады.

Антон СІДАРЭНКА

Летняя пара адпачынкаў традыцыйна дае ўсім тэатрам і іх прыхільнікам своеасаблівую невялікую “сіесту”. Аднак у чаканні летняга адпачынку творчых трупы не сядзяць склаўшы рукі. Вось і гэтым разам пад завяршэнне сезона абласныя лектывы прадставілі глядачам шэраг прэм’ераў. Так што тыя, хто не паспеў спрычыніцца да іх прагляду ў ліпені, ужо не ўзабаве, на пачатку восні, змогуць зладзіць сабе сапраўдны агляд найноўшых пастановак.

У прадчуванні курортнага сезона Гомельскі абласны драматычны тэатр прапанаваў усім ахвотным за цану тэатральнага білета “перанесціся” на бераг Міжземнага мора і ў знакамітым Монтэ-Карла стаць сведкамі сусстрэчы двух людзей, якія некалі былі каханкамі. Спектакль “Недасягальная” Самерсэта Моэма, жанр якога рэжысёр-пастаноўшчык Багдан Арлоўскі вызначыў як “любоўны шантаж”, уяўляе з сябе папраўдзе дэтэктыўную

Парад перад сіестай

гісторыю, калі глядачам не давядзецца сумаваць.

П’есу яшчэ аднаго майстра закручаных сюжэтаў і “сучаснага класіка” камедый становішчаў — “Гуляем у дружную сям’ю, або Гарнір па-французску” Марка Камалеці — прадставіў на сваёй сцэне Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы. Малады рэжысёр Дзяніс Фёдарав прапанаваў глядачам чарговы працяг надзвычай папулярнага “серыяла” сямейна-каханкавых інтрыг і забаўных становішчаў, распачатага ў свой час пастаноўкамі ў гэтым тэатры п’ес Рэя Куні.

А вось Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа засяроджае ўвагу на духоўна-душэўных аспектах каханьня. Перадпачынкавая прэм’ера “Я чакаю сапраўднага мужчыну” па п’есе Эдварда Радзінскага “Прывабная жанчына з кветкай і вокнамі на поўнач” у пастаноўцы рэжысёра Ігара Лізангевіча раскрывае глыбінныя плыні перажыванняў жаночай душы, дзе вера і пляшчота натыкаюцца на нахабства і падман, а каханне выглядае найвялікшай раскошай у свеце.

Не менш “тэматычнай” выглядае і ліпеньская прэм’ера магіляўчан — “Сон у летнюю ноч” Уільяма Шэкспіра ў пастаноўцы рэжысёра Алега Жугжды. Адзін з самых знакамітых твораў класіка ўжо не ўпершыню інспіруе творчую фантазію гэ-

тага рэжысёра (згадайма хцяг б ягоны спектакль на сцэне Гродзенскага абласнога тэатра лялек). Ды і творчае супрацоўніцтва Алега Жугжды з магіляўчанамі ў розныя ча-

сы прыносіла свой плён: прынамсі, яго пастаноўка “Трыстан і Ізоolda” ў свой час зрабіла сапраўдны фурор на “Маладзечанскай сакавіцы”, з якой і пачаўся яе трыумфальны фестывальны шлях.

А вось гродзенскія акцёры прэм’еру рыхтуюць да пачатку новага тэатральнага сезона. Перад адпачынкам яны ўвайшлі ў актыўную фазу працы над пастаноўкай п’есы не менш знакамітага за Шэкспіра іспанца Лопэ дэ Вега “Вынаходлівая закаханая”. Рэжысёрам будучага спектакля выступае Святлана Марэцкая.

**Т.К.
На здымках: сцэны са спектакля “Я чакаю сапраўднага мужчыну”.**

На сцэне Нацыянальнай школы прыгажосці адбылася прэзентацыя XII Міжнароднага фестывалю сучаснага і авангарднага мастацтва "Мамант". Спалучэнне харэаграфіі і моды, перформанса і гламуру... У дачыненні да "Маманта" адразу становіцца зразумела, што гэты форум — тэрыторыя шоу і дзейства, дзе працуюць крыху іншыя "законы прыроды", якія ператвараюць звыклія дэфіле ў танец фантазіі.

"Гэта сапраўды крэатыўна і вельмі пераканаўча", — дзеліцца сваімі ўражаннямі пасля невялікай прэзентацыі фэсту Нікаля Рудас, прадстаўнік вядомай швейцарскай кампаніі, што сёлета плануе стаць генеральным спонсарам "Маманта". Зладжанае прэзентацыйнае шоу мусіла запэўніць будучага партнёра ў слушнасці прынятага рашэння.

— Так, ужо сёння можна казаць аб тым, што на будучым фестывалі будзе арганізавана выстаўка гадзіннікаў айчыннага завода "Луч", які сёння інвестуецца швейцарскай кампаніяй, — вызначае межы будучага супрацоўніцтва фестывалю і кампаніі начальнік упраўлення інфармацыі — прэс-сакратар Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь Андрэй Савіных, які прысутнічаў пры заключэнні дамовы.

— "Мамант", на мой погляд, выглядае, без пераборлівання, самай годнай пляцоўкай для прэзентацыі новай прадукцыі "Луч". І ў гэтай сувязі цалкам дарэчным падаецца і з'яўленне новага дэвізу для фестывалю: "Час вырашае ўсё", — кажа прадзюсар "Маманта" Юрый Буцко.

Назіраючы за добрым настроём Нікаля Рудаса, які ахвотна фатаграфавалася з удзельнікамі прэзентацыі на гапаказу, ужо сёння можна дазволіць сабе зрабіць высновы аб падтрымцы авангарднага фестывалю "гадзіннікавым" спонсарам. І гэты тандэм, як ні дзіўна, выглядае прывабна і цікава.

— Шчыра прызнаюся, — кажа Юрый Буцко, — да мяне ўжо паступала прапанова аб падтрымцы фэсту ад адной фірмы. З умовай: змяніць імя фестывалю на назву гэтай кампаніі. Але я адмовіўся ад грошай...

З боку ж швейцарскай кампаніі жорсткіх патрабаванняў пакуль не было. "Усё вельмі карэктна, — падкрэслівае суразмоўца "К", — і, натуральна, я спадзяюся на далейшае ўзаемаразуменне".

Калі пакінуць убаку фінансавыя справы, прэзентацыйнае шоу складалася з трох частак. Распачыналі дзею пластычны тэатр "Бармаглот", які паказаў фрагмент спектакля "Кропкі зборкі". Удзельнік "Маманта-2007" — калекцыя "Асяродак пражывання" — прадставіла творчасць дызайнера Галіны Галуза і яе студыі "Фітаартдзайн", вылучыўшы тым самым экалагічны напрамак авангарднай моды. А пераможца "Маманта-2008" — калекцыя "Горад антрапаморфных скрыняў, або Па слядах Сальвадора Далі" дызайнера Кацярыны Бурак прэзентавала авангардную моду ў

"Мамант" М

Пра модны арт-аб'ект, спонсарскі падыход і экадэфіле

яе чыстым выглядзе: па сцэне ў сваім рытме рухаліся ажылыя персанажы з карцін славага іспанца.

— Галоўнае ад розненне фестывалю "Мамант" ад іншых форумаў моды, — падкрэслівае прадзюсар мерапрыемства, — гэта тое, што калекцыі на ім з'яўляюцца не проста калекцыямі, а арт-аб'ектамі. Тое ж самае датычыцца і дэфіле: гэта не звычайнае дэфіле, а перформанс, арт-акцыя... Пластыка, харэаграфія, усходнія адзінаборствы — калекцыі будуць прэзентаваны самым розным чынам. Я хачу, каб гэта быў тэатр моды, каб гэта было дзейства...

З чаго ж, урэшце, будзе складацца праграма сёлета "Маманта", які распачынаецца 1 кастрычніка?

— Гэта сапраўды крэатыўна і вельмі пераканаўча, — дзеліцца сваімі ўражаннямі пасля невялікай прэзентацыі фэсту Нікаля Рудас, прадстаўнік вядомай швейцарскай кампаніі, што сёлета плануе стаць генеральным спонсарам "Маманта". Зладжанае прэзентацыйнае шоу мусіла запэўніць будучага партнёра ў слушнасці прынятага рашэння.

му "Тэхналогія харызмы". Кампанію яму ў журы складуць маладыя дызайнеры з Украіны Санатан і Фёдар Вазіянаў, айчынны скульптар Уладзімір Жбанаў, галоўны дызайнер Нацыянальнай школы прыгажосці Беларусі Іван Айплатаў, намеснік генеральнага дырэктара Цэнтра культуры "Віцебск" па спецпраектах Марына Раманоўская, дызайнер Наталля Поткіна, старшыня Беларускага саюза дызайнераў Дзмітрый Сурскі, дырэктары мадэльных агенцтваў Сяргей Нагорны і Тамара Ганчарова...

Што ж да намінацый конкурсу авангарднай моды, якія, нагадаю, кожны год атрымліваюць назву з наступнай за папярэдняй літарай алфавіту, то сёння яны пачынаюцца на

"М" і гучаць так: "Метамарфозы" — за стварэнне парадаксальнай ідэі, "Метаплазма" — за выкарыстанне інавацыйных тэхналогій, "Міфалагема" — за арыгінальнае і тактоўнае выкарыстанне фольк-матываў, "Містэрыя" — за прэзентацыю калекцыі ў цэлым, "Мадам і месье" — за самую правакацыйную калекцыю, і "Магія" — за ўнікальныя спалучэнні колераў і форм. Вядома, што ўжо сёння колькасць калекцый, заяўленых на фестываль, перавышае лічбу 20, а ўлічваючы яшчэ і конкурс бодзі-арта, у якім, як зноў падкрэсліваюць арганізатары, як і ў выпадку з модай, малюнак на целе будзе разглядацца, у першую чаргу, як арт-аб'ект, можна сцвярджаць, што цікавостак на фестывалі будзе сапраўды нямяла.

Вядучымі авангарднага шоу разам з "Віц-Міс Мінск" Кацярынай Любчык мяркуе стаць Пётр Ялфімаў. Спявак у межах фэсту абяцаў прэзентаваць публіцы таксама і новую канцэртную праграму "Мая душа".

— Толькі адно мерапрыемства "Маманта" пройдзе ў клубе, — удакладняе Юрый Буцко, — гэта конкурс бодзі-арта. Усё астатняе — на сцэне Нацыянальнай школы прыгажосці. І хачу падкрэсліць, што на конкурсны паказ мы спецыяльна зрабілі самыя танныя білеты...

Ці ўсё з задуманага ўдасца здзейсніць арганізатарам? Пакажа час. Але нават сёння паразважаць пра новае нараджэнне "Маманта" і прыгадаць яго былыя і надыходзячы часы, падаецца справай зусім не пустой.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Пятра ОВАДА

Гродна ў фотаф'южне

У Гродзенскай выставачнай зале працуе выстаўка "Фотаф'южн" народнага фотаклуба "Гродна".

Сярод удзельнікаў вернісажу — як прызвання мэтры сваёй справы, так і маладыя, пачынаючыя, фотамастакі. Ліпенская выстаўка, несумненна, будзе цікавай шырокаму колу наведвальнікаў, паколькі на ёй дэманструюцца разнастайныя па жанры работы: гарадскія і сельскія пейзажы, нацюрморты, партрэты, жанравыя і рэпартажныя здымкі.

Майстэрства гродзенскіх фатографіаў адначасова ўражае і здзіўляе. Выклікаюць захапленне прыёманскія краявіды Аляксандра Ласмінскага, кіраўніка народнага фотаклуба "Гродна", а на здымках Пятра Янчэўскага — напружаная праца хірурга ў аперацыйнай. Аляксандр Дзюрдзь выканаў па-сапраўднаму наватарскую серыю фатаграфій, своеасаблівую варыяцыю на тэму карціны К.Малевіча "Чорны квадрат".

Крышку большае за...

"Калі дрэвы былі вялікія" — так называецца сумесная выстаўка арт-лялек Таццяны Пачывалавай і фатаграфій Валерыя Руселіка, якая адкрылася ў гродзенскай галерэі "У Майстра". Пад час падрыхтоўкі экспазіцыі з'явілася і яшчэ адна назва — "Дрэвы як людзі, людзі як дрэвы".

Кожная лялька Таццяны Пачывалавай, якая скончыла факультэт мастацтваў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, зроблена па аўтарскай тэхналогіі ў адным экзэмпляры. Майстар прызналася, што для вырабу адной лялькі патрэбен месяц. Многія з арт-аб'ектаў Пачывалавай маюць філасофскія назвы, нейкім чынам звязаныя з прыродай: "Яблык пакусны", "Весца пад сонцам", "Весер пад грушкаю люльку пагруквае", "Зялёныя дзверцы", "Сеня Ясень". Да таго ж, пад час прэзентацыі выстаўкі галерэя была ўпрыгожана гладамі дрэў яблыні, вішні, шышкамі — безумоўна, дадзеныя атрыбуты падтрымалі тэматыку мерапрыемства.

На фотаработы Валерыя Руселіка адлюстравана прырода: у кадр аўтара трапілі дрэвы — абпаленыя лясным вогнішчам ці спілавання, у промнях сонца, адзінока ў полі, пакрытыя шэранным, у золаце восенскага лісця... Так ствараецца ўражанне, што дрэва і чалавек — гэта не проста прыгожая алегорыя, а нешта крышку большае.

Дар'я ЧАРКЕС

Гродна

Чацвёрты 3D

Кінатэатр "Бярэсце" стаў чацвёртай па ліку ўстававай сталічнага "Кінавідэапракату", дзе можна глядзець фільмы ў фармаце 3D.

Як распавяла "К" дырэктар кінатэатра "Бярэсце" Аксана Карачун, у зале, разлічанай на 293 месцы, створаны камфортныя ўмовы для прагляду фільмаў.

— Пад час рэканструкцыі замянілі падлогу, крэслы, экран, устанавілі найноўшае абсталяванне, — падкрэсліла дырэктар установы. — Да прыкладу, лічбавы праектар быў закуплены ў Германіі...

Дарэчы, многія жыхары Мінска ўжо змаглі ацаніць і новую залу, і крэслы павышанай камфортнасці пад час адкрыцця кінатэатра. У далейшым, як зазначыла Аксана Карачун, ва ўстанове таксама плануецца дэманстраванне кінапрэм'еры і найлепшыя стужкі сусветнага кіно.

19-гадовы беларускі віяланчэліст Іван КАРЫЗНА, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, стаў лаўрэатам XIV Міжнароднага конкурсу імя П.Чайкоўскага! Гэта — сапраўдная сенсацыя! Справа не толькі ў тым, што найпрэстыжнае творчае спаборніцтва піяністаў, скрыпачоў, віяланчэлістаў і вакалістаў, якое носіць імя вялікага класіка, праводзіцца ўсяго раз на чатыры гады. Галоўнае, што перамагчы на дадзеным конкурсе — азначае не менш, як стаць уладальнікам цэлай гронкі алімпійскіх медалёў. Бо збіраюцца на гэты конкурс лепшыя з лепшых суперпрафесіяналаў свету. А праграма, якую трэба выканаць музыкантам-інструменталістам на трох турах (сёлета, дарэчы, туры складаліся яшчэ і з некалькіх этапаў), складае ледзь не чатыры гадзіны музыкі — найскладанай, віртуознай, што ахоплівае розныя эпохі і стылі і ўключае шэраг так званых абавязковых твораў, якія павінен выканаць кожны.

ары не было. Чаму спыніліся менавіта на гэтым творы? Ён жа быў, як кажуць музыканты, “неабыграны”. Ці не залішне вялікая рызыка? Хаця гучаў Канцэрт — на адным дыханні, на тхнёна і, разам з тым, строга лагічна, не рассыпаючыся на “цаглінікі”...

— Спачатку збіраўся граць Канцэрт Шастаковіча. А літаральна за тры хвіліны да заканчэння тэрміну, калі яшчэ можна было ўнесці змяненні ў праграму, адправіў па электроннай пошце паведамленне.

— Гэткі спантанны парыў?

— Не ведаю, чаму, але я зразумеў, што трэба граць менавіта Эльгара. Пэўна, таму, што Шастаковіч, хаця я яго і выкон-

Афрыцы. А Перлін прыехаў да трэцяга тура і вельмі дапамог мне з Варыяцымі на тэму ракака. На другі тур прыехала мама, як і абяцала. Калі я прайшоў, дык першая думка была: нарэшце яе ўбачу! І другі тур я граў — для яе. А на трэці прыехаў і тата — і я граў для іх абайх. А бабуля Каша, якая і натхніла мяне на гэты конкурс, сачыла за маімі выступленнямі праз Інтэрнэт. І вельмі перажывала. Пасля конкурсу я заехаў на колькі дзён у Мінск, а потым рушыў да яе, у Дзятлава Гродзенскай вобласці. Яна жыве ў прыватным сектары. Там такая прыгажосць!

— Сям’я для вас шмат значыць? Ці не цяжка аднаму ў Парыжы?

Іван КАРЫЗНА: “Калі бронза даражэй за золата?”

“Я ганюся за...”

музыкай”

ці. І рыхтаваў да яго зусім іншую праграму — тую, якая была прадугледжана кансерваторскімі патрабаваннямі. У гэтым сэнсе конкурс сапраўды даў мне шмат! У час падрыхтоўкі я многае адкрыў для сябе. І зразумеў, наколькі гэта цікава!

— Няўжо вы рыхтавалі праграму цалкам самастойна?

— Чаму ж? Але заняткі ў Перно вельмі адрозніваюцца ад нашых. Мы сустракаемся з Перно раз на тыдзень, недзе на гадзіну, па дамоўленасці. Стасункі, можна сказаць, як паміж калегамі — старэйшым і малодшым. Усё астатняе — самастойная праца. Ён падказвае самыя агульныя рэчы: стыльовыя, канструктыўныя. І робіць гэта без залішніх “сантыментуў”. Часам так і хочацца ўсклікнуць: “Ну скажы ж ты яшчэ што-небудзь, скажы больш!” Не, не каза. Але я вельмі ўдзячны яму за такую форму працы, бо яна выхоўвае самастойнасць. І, вядома, раіўся з ім, якія творы лепей выбраць для конкурсу.

— На трэцім туры, дарэчы, вы выконвалі Канцэрт англійскага кампазітара Эдварда Эльгара, якога раней, наколькі я ведаю, у вашым рэперту-

ваў, пакуль не зусім “мой”. Проста было штосьці нахшталь “відзёжу”, што трэба абраць Эльгара. У Еўропе ён вельмі папулярны, у нас — не. Але там такое романтичнае шматтэм’е! А што да рызыкі... На першых двух турах страхуешся значна больш, намагаешся ўсё кантраляваць. На трэцім жа рабіць гэта — бессэнсоўна. Бо далейшага “адсева” з пяцёркі мацнейшых ужо няма, а якое менавіта месца зоймеш — не так ужо і важна. Таму можна, нарэшце, граць у сваё задавальненне.

— Ды яшчэ з аркестрам!

— Шмат залежыць ад дырыжора. З Валерыем Ґергіевым, да прыкладу, папросту немагчыма граць дрэнна! Рэпетыцыя доўжыцца хвіліны тры: крыху — пачатак твора, потым — фрагмент сярэдзіны... І ўсё! А далей — ён ужо ведае, што я зраблю ў наступным такце. Як яму гэта ўдаецца, зразумець немагчыма...

— Хто клапаціўся пра вас у Маскве? У нас гэта робіць звычайна педагог ці канцэртмайстар, якія становяцца “другімі бацькамі”...

— Канцэртмайстар жа — французжанка! Хутчэй, гэта я аб ёй клапаціўся, бо яна рускай мовы не ведае. Перно быў у

— Сям’я — гэта калі ўсе разам: сем “я”. Але разумеш гэта, толькі калі апынаешся адзін. Цяпер Насця, мая старэйшая сястра, скрыпачка, таксама прыехала вучыцца ў Парыж. Я так узрадаваўся! Старэйшая за мяне на два з паловай гады, яна ў дзяцінстве, здаралася, мяне шантажыравала. Я заўсёды быў “хуліганістым”, і яна папярэджвала: маўляў, раскажу бацькам. Ну як тут ні крыўдзіцца! А ў Парыжы — не да спрэчак і крыўдаў.

— Вы выраслі ў музычнай сям’і. Маці — цудоўная піяністка, канцэртмайстар. Бацька — кампазітар. Дзядуля па бацькоўскай лініі — паэт, аўтар Дзяржаўнага гімна Беларусі, у свой час узначальваў музычную рэдакцыю радыё, таксама пісаў песні і хоры. Гэта неяк на вас уплывала?

— Насамрэч, на чалавека ўплывае абсалютна ўсё. Галоўнае — як ён потым гэтую інфармацыю трансфармуе, што і як з яе бяра.

— Віяланчэль вы самі ў дзяцінстве абралі? Ці ўсё ж — бацькі?

— Мама хацела, каб я граў на саксафоне. І ў падрыхтоўчым класе я спраўна “дудзеў” на блок-флейце, з якой пачынаецца навучанне на ўсіх духавых інструментах. А як паступаў у першы клас, мяне заўважыў Уладзімір Перлін. І — узяў у свой клас. Як бачыце, ён не памыляецца!

— Вы лічыце сябе выхаванцам беларускай выканальніцкай школы — ці ўсё ж французскай, хаця вучыцеся там толькі два гады?

— Я не люблю гэтае азначэнне — “школа”. З аднаго боку, яно надта гучнае, з іншага — настройвае на нейкую ўніфікаванасць. Школа, як я лічу, — усёго толькі тэхналогія. Навучыцца ёй неабходна, але пры гэтым шукаць і тое, што больш прыдатнае менавіта для цябе. Ідэальны варыянт — назіраць і назапашаць самастойна, пры гэтым выбіраючы тое, што табе патрэбна. Бо калі проста даюць — можа, гэта не зусім тое, што ты так прагна шукаеш. Павінен быць выбар! Індывідуальны. Ён і ёсць школа — твая ўласная.

— А чаму кампакт-дыскі не запісваецца?

— Думаю, ранавата: я яшчэ не зусім склаўся як музыкант. Дый для добрага запісу патрэбны і адпаведны інструмент. Так, у мяне ёсць добрая віяланчэль, падараная калісьці Уладзімірам Співаковым і яго фондам. Але стрункі, як вядома, хутка “вырастаюць” са сваіх інструментаў. На конкурсе Чайкоўскага ўсе лаўрэаты, акрамя мяне, гралі на калекцыйных віяланчэлях, выдадзеных ім з дзяржаўных ці прыватных калекцый. У Беларусі падобная калекцыя якраз пачынае складацца: наколькі я ведаю, нядаўна набылі скрыпку, Співакоў даслаў флейту... Так што ўсё яшчэ наперадзе! Для адборачнага ж тура я даслаў у Маскву запісы, што рабілі студэнты-гукрэжысёры: у Парыжскай кансерваторыі ёсць свая студыя, дзе яны і практыкуюцца. Увогуле, там куды больш студэнцкіх канцэртаў. Літаральна штодзень — адразу па некалькі. І такая набліжанасць навучання да практыкі таксама дае свае вынікі. Бо ў малодасці так хочацца сябе рэалізаваць — па максімуме!

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

10 дзён для спевака

Стала традыцыяй, што пасля “Славянскага базару ў Віцебску” песенна-конкурсную эстафету прымае “Новая хваля” ў Юрмале (Латвія).

Беларусь на гэтым міжнародным форуме будзе прадстаўляць малады спявак Юзары. Конкурс стартуе 26 ліпеня, але яго ўдзельнікі ўжо не толькі з’ехаліся і перазнаёміліся, але і распачалі рэпетыцыі, якія працягнуцца дзесьць дзён. Асабліва сцю дадзенага конкурсу маладых выканаўцаў з’яўляецца сумяшчэнне ўласна спаборніцтва са своеасаблівым “майстар-класамі”.

У розныя гады ў гэтым конкурсе ўдзельнічалі такія нашы артысты, як Паліна Смоліца, Аляксей Хлястоў, Макс Лорэнс (Максім Сапацькоў), гурт “Lite sound”, які заняў летась шостае месца. Дзядзька Ваня (Іван Вабішчэвіч) пазалета атрымаў спецыяльны прыз Алы Пугачовай. Менавіта на “Новай хвалі” ён займеў новы імідж. Што ж да Юзары, які навучаецца ў Санкт-Пецярбургу, дык новае спеўнае аблічча гэтага саліста, аўтара і аранжыроўшчыка мы хутка ўбачым у тэлетрансляцыях.

Праз месяц, 20 — 22 жніўня, пройдзе і дзятлаўская “Новая хваля-2011” у Артэку. Ад Беларусі туды паедзе Алена Гразнова — з мінскай гімназіі № 29.

У чым фокус?

Завяршыліся здымкі стужкі “Снайпер-2. Тунгус”. Гэты багавіт распаўсюдзіць глядачам пра вядомага стралка перыяду Вялікай Айчыннай вайны Сямёна Намаконава.

Яшчэ адна навіна Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” — прапанова ўсім аматарам кіно прыняць удзел у фокус-групам, пра якія “К” пісала ўжо. Гэта цікавая форма супрацоўніцтва аўтараў стужак і аўдыторыі прызначана для таго, каб кінавытворцы маглі ведаць меркаванні глядачоў наконт створаных карцін. Мэтай пасяджэнняў фокус-груп з’яўляецца стварэнне на аичынная кінастудыі больш якаснага, цікавага і актуальнага кіно.

Для таго, каб увайсці ў спіс удзельнікаў фокус-групы, неабходна запоўніць невялікую анкету і даслаць яе на адрас кінастудыі.

Яшчэ крыху да “...Экватара”

У карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі адкрылася выстаўка жывапісу славацкага мастака Андрэя Смолака.

У гомельскай экспазіцыі прадстаўлены 35 твораў аўтара, дзе ў цэнтры ўвагі — прыгажосць жаночага цела, поўнага зачаравання, імкненне пранікнуць у стан жаночай душы, перадаць яе настрой і пачуцці. Частка твораў мастака вырашана ў аранжава-чырвовай гаме, іншая — у шэра-сіняй. Каларыт у ягоных работах з’яўляецца адным з асноўных сродкаў мастацкай выразнасці, колер жа мае глыбокае сімвалічнае значэнне.

Акрамя экспазіцыі твораў самога аўтара прадстаўлена міні-выстаўка “Малюваны экватар”: работы беларускіх мастакоў, што прымаюць удзел у міжнародным праекце, арганізатарам якога з’яўляецца Галерэя Андрэя Смолака. “К” пісала ўжо, што ў рамках праекта плануецца стварыць 40 075 карцін (столькі кіламетраў налічвае зямны экватар). Усе прадстаўленыя творы выкананы на палотнах фармату 20x20 см. У экспазіцыі — работы беларускіх мастакоў, якія падключыліся да праекта: Г.Вашчанкі, З.Літвінавай, У.Кожуха, У.Капшай, А.Бараноўскага, Р.Сіплевіч, Л.Хобатава і многіх іншых.

Лідзія ГОЛУБ
Гомель

Новы этап развіцця сля: самадастатковасць аддзела культуры

Аб праблемах станаўлення сферы культуры Глушчыны наша газета напісала ўпершыню напрыканцы 2008 года. Гаворка тады ішла пра неадкладную патрэбу ўзвядзення новага будынка РДК, даўно наспелыя пярэбары Цэнтральнай бібліятэкі і тэрміновае адкрыццё Раённага краязнаўчага музея. Што змянілася з таго часу? Многае. Былая крама ля мікрараёна "Сем вятроў" пад непасрэдным і настойлівым патранатам старшыні Глускага райвыканкама Аляксандра Багеля ператварылася ў шматфункцыянальную ўстанову культуры, дзе пад адным дахам аб'ядналіся і музей, і бібліятэка. Што да новага РДК, то рэспубліканскія сродкі на пачатак будаўніцтва выдаткаваны, заканчваецца складанне адпаведнай праектна-каштарыснай дакументацыі. (Сваю ролю ў гэтым, па словах начальніка мясцовага аддзела культуры Уладзіміра Шулякоўскага, адыграла і колішняя публікацыя "К".) Словам, мясцовыя ўлады ўпэўнены: эвалюцыя культурнай сферы — працэс непазбежны. Для гэтага цяпер выкарыстоўваецца ледзь не кожны раённы рэзерв. Пра нейкі рэвалюцыйны прарыў казаць яшчэ зарана, бо імкліваму руху наперад замяняюць пакуль што не надта дасканалая кадравая палітыка (толькі 84 работнікі сферы з'яўляюцца спецыялістамі), пэўны недахоп сучаснага тэхабсталявання ў клубных установах (у тым ліку і ў аграгарадоцкіх СДК)... Тым не менш, аблічча мясцовай культуры становіцца ўсё больш выразным.

Народ пытаецца і прапануе

"А бочка каштуе нятанна..."

Глуск і Глускі раён знакамітыя не толькі абласным сьветам сямейнай творчасці "Сузор'е талентаў", але і досыць акрэсленай турыстычнай перспектывай развіцця. Большую палову земляў займае ягадна-грыбны лес, пры адсутнасці буйной прамысловасці прывабляе чысціня маляўнічай Пцічы... Аграэкалогізм тут толькі зараджаецца, але большасць пытанняў і прапаноў пад час апытання была звязана менавіта з тым кірункам развіцця мясцовай культуры, які найперш зацікавіць турыста-вандроўніка.

Аляксандр Іванавіч, пенсіянер з Глуска:

— Цікавіўся ў Інтэрнэце: ясеневая кадушка каштуе, мякка кажучы, нятанна. А ў нашым РДР цудоўны бондар працуе — Уладзімір Станкевіч, і кошт вырабаў у яго — самы прымальны. Дык чаму не паставіць іх рэалізацыю на шырокую, так бы мовіць, камерцыйную аснову? І мы, і госці Глуска будуць надта задаволены...

Людміла Новік, дырэктар Глускага раённага краязнаўчага музея:

— Будынак у нас — цудоўны. Адкрыліся мы 20 чэрвеня. Праўда, дзейнічае пакуль толькі карцінная галерэя — стварэнне музейнай экспазіцыі будзем ажыццяўляць уласнымі сіламі (так танней). Пастараемся ўхадзіцца да жніўня, да пачатку "Сузор'я талентаў". Спадзяюся, што музей стане яшчэ адной "візітуйкай" раёна...

Старшакласнікі з Глуска:

— Дыскатэкі праводзяцца ў старым РДК. Памяшканне для танцаў — досыць прыстойнае, не аварыйнае, як сам Дом культуры, але ж занадта малое для таго, каб змясціць усіх ахвотных. Калі ж новы РДК усё-такі пабудуюць?..

Святлана, служачая з Глуска:

— Ці будзе штосьці рабіцца на замчышчы, падмуркі якога засталіся ў гарадскім парку ля стадыёна?..

Алена Грамыка, дырэктар СДК вёскі Клетнае:

— Толькі два мікрафоны ў нас, а салістаў народнага ансамбля народнай песні "Вярбічанька" — аж сем...

Наталля Раданам, мастацкі кіраўнік СДК вёскі Катка:

— Пры ўстанове дзейнічае драмгурток, а рампы на сцэне няма — асвятленне кепскае...

Дамаўляўся, што ў "лятушцы" возьме ўдзел старшыня райвыканкама Аляксандр БАГЕЛЬ. Атрымаў ад яго згоду, бо кіраўнік раёна — неабыйкавы да праблем мясцовай культуры. Але напярэдадні майго прыезду Аляксандр Іванавіч нечакана трапіў у бальніцу. Пасля таго, як я пабачыў новы будынак музея і бібліятэкі, мы стэлефанаваліся, бо я не мог не адзначыць такі шыкоўны падарунак аддзелу культуры. А Багель, у адказ распавёў, што сённяшняя асноўная аддзелаўская задача — завяршэнне музейнай экспазіцыі і ўзвядзенне новага будынка РДК. Пэўная доля грошай для гэтага будзе скіравана з райбюджэту... Словам, замест старшыні райвыканкама ў "лятушцы" ўзяў удзел ягоны намеснік па будаўніцтве Аляксандр АНЦЮШЭНЯ. Гутарка, натуральна, не абышлася і без начальніка аддзела культуры Уладзіміра ШУЛЯКОЎСКАГА.

Дэталі да агульнай карціны

Школа бондараў

Даволі рэдкі выпадак, калі раённы Дом рамёстваў месціцца ў вёсцы, а ў раённым цэнтры — толькі ягоны філіял. У Глускім раёне сітуацыя пакуль што менавіта такая: РДР знаходзіцца ў Заеліцы, дзе развіваецца ткацтва, лозапляценне, інкрустацыя саломкай, роспіс па дрэве, а яго філіял — у Глуску.

У філіяле рэй вядзе толькі адзін майстар — бондар Уладзімір Станкевіч, кіраўнік адпаведнага гуртка, які пачынае карыстацца папулярнасцю не толькі ў дзятвы, але і ў дарослых. Ад рэалізацыі свайго тавару, што мае сертыфікат твора мастацкага промыслу, рамеснік зарабіў летась 2,5 мільёна рублёў, сёлета — ужо амаль столькі ж.

Бондар Уладзімір Станкевіч і адзін з яго вучняў.

Яўген РАГІН:

— Ведаю, што называюць той будынак "старшынёўскім", бо куратарства яго было строгім пад час рэканструкцыі крамы, гэтым жа застаецца і цяпер, калі ўстанова выходзіць на творчую "праектную магутнасць". Дарэчы, у якую суму абышоўся аб'ект?

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— У больш як два мільярды рублёў. Гэта абласныя грошы. На стварэнне ж музейнай экспазіцыі спатрэбіцца каля 600 мільёнаў.

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКІ:

— Абсталяванне карціннай галерэі ў музеі — таксама ініцыятыва старшыні райвыканкама. На гэта пайшло 15 мільёнаў рублёў. Месца — адно з самых папулярных у горадзе.

Яўген РАГІН:

— І падыходы да яго цяпер поўным ходам добраўпарадкоўваюцца: на ходніках ля музея — плітка, з густам зробленыя лаўкі і ліхтары, а па вуліцы кладзецца новы асфальт...

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— І ўсё гэта — за кошт раённых сродкаў.

Яўген РАГІН:

— Цяпер — пра самую галоўную праблему Глускага раёна: пра новы РДК. Ягоньня супрацоўнікі наракаюць на тое, што Дом культуры збіраецца ўзводзіць не ў гістарычным цэнтры Глуска...

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Ніяк не магу пагадзіцца з такім пунктам гледжання. Раён "Сем вятроў" — самы населены ў райцэнтры. Побач з РДК, адпаведна генплану забудовы, размесціцца Лядовая арэна. Непадалёк — гімназія, аўтастанцыя, банк... Згодны з адным: ад нас, будаўнікоў, залежыць добраўпарадкаванне, а значыць — знешняя прывабнасць гэтых кварталаў. Іх клубнае "гучанне", творчая прэстыжнасць і папулярнасць — прэрагатыва толькі работнікаў культуры.

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКІ:

— Прываблівачь трэба, несумненна, якасцю ды відовішчасцю мерапрыемстваў.

У нас ёсць спецыялізаваныя арганізацыі, якія не залежаць ад нашага бюджэту і якія па першым поклічы бяруцца за машабныя рамонтны, за грунтоўнае будаўніцтва і робяць гэта нават пры адсутнасці грошай... Дадатковыя штаты сёння толькі ўскладняць сітуацыю, павялічваюць нагрузку на бюджэт. Словам, пакуль не ўяўляю самаакупнасць такой узбуіненнай гаспадарчай групы.

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКІ:

— Цалкам згодны. Сённяшняя наша гаспадарчая група займаецца толькі бягучымі касметычнымі рамонтамі, што не патрабуюць, шчыра кажучы, асаблівай кваліфікацыі.

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— А мы цягам апошніх пяці гадоў і намаганнямі менавіта прафесіяналаў зрабілі ўсё, каб установы культуры ў аграгарадках як мага даўжэй абышліся без грунтоўнага ўмяшальніцтва рамонтнікаў.

Яўген РАГІН:

— Праца над выкананнем Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сля заверша-

Глушчына: кадравы патэнцыял для пазабюджэтнага выніку

Заявіць пра сябе

Глускі раённы музей.

Яўген РАГІН:

— Усё гэта так, але гаворка найперш — пра пачатак будаўніцтва. І цікавіць гэтае пытанне многіх жыхароў райцэнтры...

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— На сённяшні дзень сітуацыя такая: праектна-каштарысную дакументацыю на аб'ект абячаюць неўзабаве падрыхтаваць. Калі ўсё будзе добра, РДК здзім у бягучай пяцігодцы... Раней кошт такога будаўніцтва складалаў 25 мільярдаў, цяпер сума павялічылася, каб не памыліцца, ледзь не ўдвай.

Яўген РАГІН:

— Сельская тэматыка, як падаецца, — менш праблемная. Прынамсі, у сферы культуры даўгоў па рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сля не засталася. У іншых накірунках сітуацыя гэтка ж?

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Аграгарадоцкая сацыялка трывогі не выклікае: усё зроблена як мае быць. Сям-там, мабыць, па мінімуме не паспелі з асфальтаваннем вуліц, удасканаленнем вытворчай, камунальнай сферы. "Шліфоўку" цяпер вядзём толькі за кошт уласных сродкаў.

Яўген РАГІН:

— Якая роля адводзіцца гаспадарчай групе аддзела культуры?

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Я не прыхільнік таго, каб аб'ядноўваць у перспектыве гаспадарчыя групы сфер адукацыі, аховы здароўя, культуры.

на. Цяпер вы рэалізуюеце Праграму сацыяльна-эканамічнага развіцця Глускага раёна, разлічаную да 2015 года. Якія тут асноўныя прывяртытэты? Ці будзе, паводле яе аднаўляцца ў райцэнтры, скажам, колішняя замчышча?

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКІ:

— З рэспубліканскага бюджэту запланавана выдаткаваць нам 35 мільёнаў на добраўпарадкаванне былога замчышча і музейна-эфікацыю яго асобных фрагментаў. У наступным годзе мяркуюць распачаць гэтую работу. Будуць даведзены да ладу парк, земляныя валы... Ёсць дамоўленасць з мінскім праектным інстытутам па даследаванні гістарычных рэшткаў і па вывятанні, якія з іх элементаў варта захоўваць для нашадкаў... Дарэчы, ініцыятыва па стварэнні яшчэ аднаго турыстычнага брэнда таксама належыць нашаму старшыні райвыканкама, які мяркуюе знітаваць замчышча з інтэрактыўнай дзейнасцю новага краязнаўчага музея.

Яўген РАГІН:

— Як збіраецца ў тых жа турыстычных мэтах выкарыстаць не толькі ўнікальныя прыродныя ландшафты, але і творчыя магчымасці аддзела культуры?

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Бачу тут перспектыву ў шчыльным супрацоўніцтве нашых работнікаў культуры з прыватнікамі — гаспадарамі аграэкасістэм. Але рух па іх стварэнні ў раёне толькі распачынаецца...

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКІ:

— Калі казаць пра будучыню, дык дзялянка працы тут сапраўды немалая. Мясца

овыя абрады ў нашай творчай інтэрпрэтацыі і сярод мясцовага насельніцтва карыстаюцца нязменным попытам. Да прыкладу, у Хвастаўскім СДК заўжды шмат заявак на правядзенне вясельнага абраду. Мы іх з задавальненнем выконваем. І робім гэта, натуральна, на платнай аснове...

Яўген РАГІН:

— Мне, шчыра кажучы, падабаецца такая тактыка сістэмнай эвалюцыі вашай культурнай сферы. Прынамсі, няма “ліхаманкаваці” ды аўральнасці ў стасунках паміж кіраўніцтвам раёна і аддзелам культуры. Мэты — зразумелыя, цалкам рэальнае іх дасягненне.

удзельнікаў, — заўжды яркае, цёплае, запамінальнае. Павышаць статус мерапрыемства не збіраецца?

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКИ:

— Безумоўна, збіраемся: чым вышэйшы статус, тым больш гучнасці і прывабнасці ў раёна. А тэматыка фэсту — сямейная творчасць — заўжды будзе вызначацца сацыяльнай значнасцю, актуальнасцю, павышанай запатрабаванасцю і сярод удзельнікаў, і сярод гледачоў...

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Трэба, проста, больш выразнай аўляць аб сабе ў маштабе рэспублікі.

ную творчасць, — дык варта паўсядзённа адшукваць, “раскрываць” такія сем’і, якія здольныя здзівіць, заахваціць да асалоды творчых радзінных зносін, чым здавён наша Беларусь славілася.

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКИ:

— Не прыхоўваю, кадравая праблема ў нашай сельскай клубнай сістэме хоць і вырашальная, але — ёсць: практыкаў — шмат, спецыялістаў — мала.

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Горад — гэта заўжды добрая апаратура, вялікая колькасць канцэртаў, гэкія ж глядацкія патрабаванні да якасці мерапрыемстваў. На сяле, згодны, крыху іншая сітуацыя.

Яўген РАГІН:

— Ну, і як ж вырашаць праблему?

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКИ:

— “Гадаваць” свае кадры, што мы і імкнёмся рабіць. Цяпер у нас навучаюцца шаснаццаць мэтавікаў, сёлета будзе паступаць яшчэ сем.

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— За апошнія гадоў восем мы знялі ў раёне ўсё праблемы з жыллём. Нават ёсць вольнае, што знаходзіцца ў камунальнай уласнасці. Любы малады спецыяліст без затрымак атрымае ці кватэру, ці дом.

Яўген РАГІН:

— Эфектыўнасць пазабюджэтной дзейнасці — паказчык прафесіяналізму работніка культуры?

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Так, але сацыяльная сфера, па маім перакананні, пакуль не здольная стаць са-

Намеснік старшыні Глускага райвыканкама па будаўніцтве Аляксандр Анцюшэня (злева) і начальнік мясцовага аддзела культуры Уладзімір Шулякоўскі.

на "праектных магутнасцях"

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКИ:

— Мы заўжды імкнёмся менавіта да каманднай “гульні” па правілах, зразумелых для кожнага з аднадумцаў.

Яўген РАГІН:

— Два гады таму ў вас прайшоў юбілейны, X Абласны фестываль “Сюзор’е талентаў”. Наколькі ведаю, быў прадстаўлены кожны раён Магілёўшчыны, усе іншыя вобласці Беларусі, прысутнічалі госці з Украіны і Расіі. Свята, па водгукх

Яўген РАГІН:

— Заявіць пра сябе — задача з няпростых... Самы час тут, напэўна, паразважаць аб прафесійнай спрактыкаванасці кадраў?

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— З аднаго боку, пад час кожнага раённага свята з лёгкасцю абыходзім без запрошаных з боку самадзейных артыстаў. З іншага — трэба гэты досвед пастаянна замацоўваць, пашыраць. Калі мы кажам пра ўласную “разыначку” — сямей-

маакупнай... Гаворка — пра ініцыятыўнасць і здольнасць “нараджаць” крэатыў, які зацікавіць патэнцыйнага спажывца культурных паслуг. Выяўленыя канцэрты, лічу, павінны ладзіцца не толькі ў межах нашага раёна — гэта ў працяг тэмы “Заявіць аб сабе”. Выезды ў іншыя рэгіёны забяспечыць не толькі гарантаваны грашовы складнік пазабюджэту, але і забяспечыць здаровы дух “міжраённай” канкурэнцыі, якая наўпрост паўплывае, угэўнены, на рост прафесіяналізму.

Яўген РАГІН:

— Прагучала думка, што гарадскія ўстановы культуры забяспечаны апаратурай лепш, чым сельскія. Сённяшняе выйсце — у больш плённай пазабюджэтной дзейнасці, каб грошай хапіла і на набыццё мікрафонаў, і на забеспячэнне прыстойнага сцэнічнага асвятлення?

Уладзімір ШУЛЯКОЎСКИ:

— Усе структуры аддзела абавязаны зарабляць на сябе, але план павінен быць рэальным. Мы зарабляем з неаблагой дынамікай, у выніку ўсеагульнай камп’ютарызацыі бібліятэчнай сеткі прырост паступленняў ад рэалізацыі платных паслуг культуры павялічыўся за апошнія гады ледзь не на палову. А далейшая дынаміка залежыць ад пастаяннай тэхнічнай мадэрнізацыі ўсёй нашай сферы. І нават у такім выпадку самаакупнасць, да прыкладу, клубнай сістэмы, па нашых прыкідках, дасягне 30 — 40 працэнтаў.

Аляксандр АНЦЮШЭНЯ:

— Пытанне платных паслуг амаль штодня разглядаецца на райвыканкамаўскіх планёрках. Неаспрэчна, трэба зарабляць на сябе. І ў гэтым — таксама праява творчасці, ініцыятыўнасці, крэатыўу.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Глускі раён — Мінск Фота аўтара

СДК у аграгарадку “Клетнае”.

Дэталі да агульнай карціны

Анкета ў кірунку камп’ютара

Адна са слушных ініцыятыў аддзела культуры — стварэнне пры РДК аматарскага аб’яднання, удзельнікамі якога павінны стаць так званыя цяжкія падлеткі.

род іх праводзіцца анкетаванне для таго, каб выветліць іх зацікаўленасць у наладжанні тых або іншых мерапрыемстваў. Але ўжо цяпер зразумела, што адным з кірункаў дзейнасці аб’яднання стане бясплатнае засваенне сучасных камп’ютарных тэхналогій. Безумоўна, навучанне для такой катэгорыі падлеткаў будзе бясплатным.

Па словах загадчыка дзіцячага аддзела ўстановы Алены Грынёвай, цяпер ся-

На людным месцы

Жыткавіччына: смачны фэст

Агурочнае свята

Днямі ў Жыткавіцкім раёне ў вёсцы Верасніца ўпершыню адбылося агурочнае свята “Дар зямлі і сонца”.

лена разнастайныя стравы з агуркоў — свежых, маласольных, смажаных, марынованых, фаршыраваных... Таксама былі аформлены выстаўкі агурочных кампазіцый: прадстаўлены смакоты аздаблялі елачкі, кветкі, караблікі...

А пасля па галоўнай вясковай вуліцы прайшоў Агурок Верасніцкі, а за ім — удзельнікі тэатралізаванай дзеі. Гучалі песні, выконваліся танцы артыстамі народнага сямейнага ансамбля “Абібок” Запяскога сельскага клуба, а таксама фальклорна-этнографічнага ансамбля “Спасайка” Чэрніцкага клуба-бібліятэкі і фальклорна-этнографічнага гурта “Лянок” Бурэзскага дома фальклору.

Былі вызначаны пераможцы ў такіх намінацыях, як “Захавальнікі старадаўніх агурочных рэцэптаў”, “Першы парнік у Верасніцы”, “За прыгажосць, чысціню і добраўпарадкаванне сядзібы” і іншых. А пасля дзяўчыны ў нацыянальных строях пачаставалі ўсіх прысутных фірмовай стравой — агуркамі ў мёдзе.

Свята атрымалася цікавым, захапляльным ды настолькі спадабалася жыхарам і гасцям Верасніцы, што ўжо 16 ліпеня ў вёсцы раёна Перароў адбылося яшчэ адно агурочнае свята.

Ніна ШАГУН, метадыст Жыткавіцкага РМЦНТ і КАР
На здымку: Агурок Верасніцкі.

Ліст у рэдакцыю: сустрэліся на Івана

“Купалінка” плюс...

У рэдакцыю “К” паступіў ліст ад дэпутата па Зацітава-Слабадскай выбарчай акрузе № 11 Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці Віталія Карлюкевіча, у якім ён расставіў пра святочнае гуляння “З песні пачынаецца Купалле”, што адбылося ў мясцовай бібліятэчна-клубе. Супрацоўнікі ўстановы культуры зладзілі свята пры фінансавай падтрымцы дэпутата, які забяспечыў набыццё прывоў для пераможцаў.

“Свята Купалля ладзіцца ў нас не ўпершыню і з кожным годам пашырае сваю аўдыторыю. Так і сёлета, нягледзячы на тое, што цэлы дзень ішоў дождж, больш за 50 чалавек сабралася на мерапрыемства. Святочная сцэна была аздаблена галінкамі папараці, радала вака і прыгожая расцяжка “Запрашаем на свята Купалля!”.

Імпрэзу адкрыла загадчык Зацітава-Слабадскай бібліятэкі-клуба Таццяна Журок, а пасля мерапрыемства разгарнулася на ўсю моц. Гучалі вершы, віншаванні імяніннікам, праводзіўся шэраг конкурсаў “Ку-

пальскія ігрышчы” ды многія іншыя. Удзельнікі конкурсаў атрымлівалі “купальскія прысмакі” і весяліліся ад душы.

Купалле без вогнішча ўявіць проста немагчыма, таму, зразумела, было і яно. Пакуль агонь гарэў, усе разам вадзілі вакол яго карагод і спявалі “Купалінку”... Гуляння прадоўжылася да позняга вечара, і ў ім прынялі ўдзел мясцовыя жыхары самых розных узростаў.

Віталій КАРЛЮКЕВІЧ,
дэпутат па Зацітава-Слабадскай выбарчай акрузе № 11 Пухавіцкі раён”

Століншчына: пленэрны кантэкст

Помнік ганчарству

У вёсцы Гарадная створаны ўнікальны помнік, аналагаў якому ў рэспубліцы, бадай, няма.

Пра мясцовы патомны промысел — ганчарства — вясцоўцам і турыстам будучь нагадваць ансамбль з шасці драўляных скульптур, што адлюстроўваюць паслядоўны працэс працы з глінай, і галерэя партрэтаў майстроў — носьбітаў старадаўняга рамства.

Усяго за тыздзень аўтары стварылі сапраўдны цуд. У ліпені кампазіцыя была прадстаўлена шырокаму гледачу.

Над скульптурамі з дрэва, створанымі пры падтрымцы абласнога ўпраўлення культуры, працавалі народны майстар, член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Беларусі Уладзімір Чыквін з Кобрына, член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, старшыня грамадскага аб’яднання майстроў мастацтваў рэгіёна “Белавежская пушча” і Брэстчыны “ТУР” Анатоль Туркоў з Камянца, народны майстар Іван Супрунчык з Цераблінчаў. Самы малады з удзельнікаў — Мікалай Задрэйка з

Івянца. Узалі ўдзел у працы і замежныя госці — Ян Паўлоўскі і Януш Валынскі з польскага Владава.

Галерэю партрэтаў мясцовых майстроў-ганчароў стваралі Сяргей Місон са Століна (партрэт Макара Шэлеста), Аляксандр Юркевіч і Ігар Раманчук з Брэста (выявы Мікалая Кісяля і Мікалая Шэлеста), Анжэла Вакуліч з Баранавічаў (партрэт Аўрама Басаўца), Святлана Валасюк і Сяргей Касцюк з Кобрына (партрэты Георгія Кавалькі і Андрэя Мірановіча).

Усе удзельнікі атрымалі граматы ўпраўлення культуры, падарункі, сувеніры ад Цэнтра ганчарства.

Галіна ГАШЧУК
Столін

На здымках: у час пленэру; адна з работ удзельнікаў. Фота Вольгі ЛАБАЧЭЎСКАЙ

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі захоўваюцца рукапісныя кнігі, створаныя напрыканцы XVII — у пачатку XX ст. У асноўным, гэта кнігі рэлігійнага зместу, але ёсць і выключэнні — спіс Трэцяга Статута Вялікага Княства Літоўскага, створаны пад канец XVIII ст.

Нагадаем, Статут меў 14 раздзелаў і 488 артыкулаў. У 1—4 раздзелах былі змешчаны нормы дзяржаўнага права і судовага ладу, у 5—10 і 13 — шлюбна-сямейнага, зямельнага і цывільнага права,

сведчыць пра тое, што рукапіс прызначаўся выключна для практычных мэт.

На жаль, на кнізе няма запісаў пра час і месца яе стварэння. Пра гэта мы можам толькі меркаваць, разглядаючы на свет пажайцельны аркушы. На іх бачныя вадзяныя знакі з выявай герба Яраслаўскай губерні (мядзведзь з сякерай на плячы) і літар “ЯМСЯ” (Яраслаўская мануфактура Савы Якаўлева). Паводле даведнікаў вадзяных знакаў, можна меркаваць, што рукапіс напісаны на паперы, вырабленай у Расіі ў 60—80-х гадах XVIII ст.

Варта распавесці і яшчэ пра шэраг цікавых адметнасцей. Асноўны тэкст асобніка напісаны карычневым чарнілам скорапісам адным почыркам. Але не толькі перапісчык спрычыніўся

“Спіс Лапарова”

Рукапісная кніга — своеасаблівая і непаўторная. Калі друкаваная выдаецца тыражом у некалькі сотняў або тысяч экзэмпляраў-блізнят, то рукапісная — заўсёды адзіная ў сваім родзе — з’яўляецца самым эксклюзіўным прадметам.

у 11—12, 14 — крымінальнага права. Законы Трэцяга Статута дзейнічалі ў ВКЛ з 1589 г., а пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай — у Віцебскай і Магілёўскай губернях да 1831 г., у Віленскай, Гродзенскай і Мінскай губернях — да 1840 г. Для практыкі

І пры гэтым, у кожнай такой кнігі — свая таямніца, якую ўважлівы чытач можа прыадкрыць, уважліва разглядаючы яе старонкі, а разам з гэтым — даведацца пра гісторыю ўзнікнення самога твора, яго аўтара. Жаўтаватая папера з вадзянымі знакамі можа паказаць прыблізную дату напісання кнігі. Сляды кропляў воску дапамогуць перанесціся ў тыя часы, калі пісалі і чыталі пры свечцы. Почырк — роўны, каліграфічны, ці менш старанны, з папраўкамі, дапісваннямі на палях — дасць інфармацыю пра асобу перапісчыка. Аздабленне тэксту раскажа пра яго мастацкія здольнасці і густ.

Шмат каму здаецца, што рукапісная кніга толькі папярэднічала друкаванай, а потым, саступіўшы ёй дарогу, прыйшла ў заняпад. Але насамрэч гэта не так. І пасля вынаходства друкавання, з’яўлення кніг Францыска Скарыны аж да XX стагоддзя працягвалася вытворчасць рукапісных кніг. Што натхняла брацтва за гэтую доўгую нялёгкую працу? Па-першае, перапісванне кніг заўсёды лічылася пачэснай богаўгоднай справай. Па-другое, капіравалі патрэбныя, вартыя перапісвання тэксты: Біблію, богаслужэбныя, чытальныя, юрыдычныя кнігі.

судаводства друкаваных асобнікаў выдавочна не хапала, таму адразу пасля зацвярджэння Статута пачалі з’яўляцца спісы. Імі актыўна карысталіся на землях Беларусі, Літвы і Украіны.

Спісы Трэцяга Статута даследаваліся навукоўцамі, але поўны ўлік усіх захаваных рукапісаў не зроблены. Асобнік, які захоўваецца ў ЦНБ НАН Беларусі, складаецца з 223 аркушаў, памерам 33,5x20,8 см. Кніга змешчана ў пераплёт з кардону, пакрытага карычневай скурай з цісненнем. Адсутнасць упрыгожвання, сціплае афармленне тэксту

да кнігі — у рукапісе шмат правак і памет, зробленых яшчэ пяццю рознымі асобамі. Найбольш колькасць правак (асобныя літары, словы і сказы сцёртыя, а паверх іх напісаны іншыя) зроблена ў 4-м раздзеле, які прысвечаны пытанням судаводства і некаторым палажэнням крымінальнага і грамадзянскага права ВКЛ. Відаць, гэтыя пытанні найбольш цікавілі карыстальнікаў. У кнізе ёсць сцёртыя і замазаныя фіялетавым алоўкам паметы, не звязаныя з праўкамі тэксту. Верагодна, хтосьці (магчыма, перад продажам рукапісу) свядома знішчаў запісы, на якіх былі пазначаны былы ўладальнік. Але прозвішча мяркуемага ўладальніка рукапісу ўсё ж удалося прачытаць — “Лапарев”.

Такім чынам, спецыялісты здолелі прыадкрыць заслону таямніц гэтага рукапіснага артэфакта. Але даследаванне працягваецца, і, магчыма, самае цікавае яшчэ наперадзе.

Алена ЦІТАВЕЦ, загадчык сектара кнігазнаўства аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі
На здымках: партрэт Льва Сапегі; старонка з друкаванага выдання Статута; той самы “спіс Лапарова”.

Старонка ў штодзённіку

Двайны юбілей “Ракуцёўскага лета”

Штогод на “Ракуцёўскае лета”, якое ладзяць Маладзечанскі райвыканкам і Літаратурны музей Максіма Багдановіча пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, прыязджаюць як знавцы мэтры, так і маладыя беларускія пісьменнікі, а таксама музыканты і мастакі.

Менавіта тут, у фальварку дробнага шляхціца Вацлава Лычкоўскага, роўна сто гадоў таму, летам 1911-га, адпачываў Максім Багдановіч — паэт, чыё 120-годдзе адзначаем сёлета. Гэты фальварак стаў сімвалічным месцам вяртання паэта на Бацькаўшчыну. І якраз роўна дваццаць гадоў таму пача-

лося стварэнне філіяла “Фальварак Ракуцёўшчына”, які на сённяшні дзень уключае такія музейныя аб’екты, як Дом арандатара і Дом гаспадары, гумно, Максімава крыніца, помнік паэту і сад.

Сёлета ў межах Рэспубліканскага свята паззіі і песні “Ракуцёўскае лета-2011”, што адбудзецца 24 ліпеня, па словах супрацоўніка музея Ірыны Мышкавец, запланавана пазтычна-музычная імпрэза каля памятных камяней і ўскладанне кветак, знаёмства гасцей з філіялам музея “Фальварак Ракуцёўшчына”, а таксама — літаратурна-музычная імпрэза.

На думку арганізатараў Рэспубліканскага свята паззіі і песні, утульная атмосфера фальварка мае нагадаць усім удзельнікам свята пра “старонку лепшую ў штодзённіку жыцця” Максіма Багдановіча.

К.А.
На здымку: у Ракуцёўшчыне.

Ноты з працягам

Упершыню пасля стагоддзя забыцця прагучалі творы беларускага кампазітара Міхала Грушвіцкага (1828—1904 гг.). Прагучалі... Дзе б вы думалі? У музычна-літаратурнай гасцёўні Ракава.

Гісторыя пошукаў і знаходак пачалася 35 гадоў таму, калі ў раённай газеце былі надрукаваны нататкі вучня 10-га класа Ракаўскай сярэдняй школы. На могілках ён адшукаў незвычайны помнік, упрыгожаны нотамі. Надпісы супадалі са звесткамі Адама Мальдзіса, якія той, у сваю чаргу, сустрэў у брашуры Аляксандра Ельскага: маўляў, жыў калісьці ў Ракаве аўтар музычных кампазіцый на вершы Адама Міцкевіча. Вось толькі — дзе яна, тая музыка?

Даследчык Святлена Немагай знайшла ноты ў бібліятэках Варшавы, Вільнюса, Кракава. На трох са знойдзеных пяці выданняў пазначана мініская друкарня, 1879 год. І вось яны загучалі...

Разам з іншымі гасцямі свята творы Міхала Грушвіцкага ўпершыню пачуў ягоны праўнук Зыгмунд Закрэўскі, які таксама быў адшуканы ракаўскімі краязнаўцамі і запрошаны на прэзентацыю. Сёння ён жыве ў польскім горадзе Закапанэ і захоўвае ўнікальную сямейную рэліквію — старадаўні фотаальбом у драўлянай вокладцы з металічнай акантаўкай. Але колькі там не вядомых ні яму самому, ні тым больш, нам здымкаў! Ды і іншыя творы Міхала Грушвіцкага ўсё яшчэ чакаюць, калі ж, нарэшце, іх знойдуць, даследуюць і агучаць...

З Ракава я з’езджала з пачуццём гонару — не толькі за нашых продкаў, але, найперш, за сучаснікаў. Госці наведвалі магілу кампазітара. Ксёндз Дзмітрый, пробашч касцёла Маці Божай Ружанцовай, куды часцяком прыязджаюць ахвотныя да архітэктурных помнікаў турысты, правёў імшу. Апрача таго, побач з Ракаўскім цэнтрам фальклору, дзе адкрылася музычна-літаратурная гасцёўня “Мелодыі з мінулага”, разгарнулася выстаўка народных рамёстваў. Дзяўчаты з фальклорнага гурта “Гасцінец” плялі вяночкі, вадзілі карагоды ды спявалі. Ганаровых гасцей ды усіх ахвотных каталі на брычцы. Частавалі юшкай з ракаўскіх карасёў, прыгатаванай на вогнішчы, бярозавым сокам, драўнікам, гарбатай — усё па старадаўнім рэцэптах...

Прыемныя неспадзяванкі чакалі і ў самой зале гасцёўні. Замест радую крэслаў — утульныя столікі, на кожным — стылізаваныя праграмкі ў выглядзе скруткаў. У падарунак — гліняны кубак ручной работы з выявай кампазітара і гербам Ракава. Замест звыклага канцэрта — тэатралізаваная вечарына “з удзелам”

Міхала Грушвіцкага, ягоных бацькоў і другой жонкі (першая, Станіслава, памерла, пакінуўшы чацвярых малых дзяцей, якіх ён цягам васьмі гадоў гадаваў адзін). Адбылася прэзентацыя кніжкі пра кампазітара “Мастацтва вечнае... Радзіма вечная...”. І, вядома, спрэс — музыка: не толькі самога Грушвіцкага, але і Караля Ельскага — ягонага... цесця (адпаведна, Міхал і Аляксандр Ельскія былі Грушвіцкаму швагерамі), а таксама Шапэна, Манюшкі, Агінскага...

Выканавы творы і арганізатары ўсёй святочнай дзеі — апантаная ракаўская інтэлігенцыя на чале з маладым дырэктарам музычнай школы, выпускніцай БДУКІМ і надзвычайнай прыгажуняй Юліяй Мякінка. Чым не прыклад для пераимання?..

Надзея БУНЦЭВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Ракаў — Мінск
На здымках: старонка нотнага рукапісу і партрэт М.Грушвіцкага.

На “Вялікі перапынак”!

сведчанні аб заканчэнні вучобы, але сярод экспанатаў можна ўбачыць і сапраўдныя рарытэты, такія, як падручнік 1940-х гадоў па гісторыі СССР на беларускай мове, чарнільніца, піянерскія значкі, каўнерыкі, глобус і нават дзіркакол 30-х гадоў...

Цікавую гісторыю распавяла адказная за падбор экспанатаў Дар’я Чайка. Паводле яе слоў, раней у школах існавала такая традыцыя: 1 верасня выпускнікі робяць першакласнікам падарункі (кнігі, алоўкі), а малыя ім у адказ дораць кветкі. “Так, на мінулым тыдні адна жанчына прынесла нам фотаздымкі, дзе яна, маленькая, дорыць букет выпускніцы, і дзе яна, сама ўжо выпускніца, побач з першакласнікамі. Больш за тое: у якасці экспаната яна прынесла яшчэ і тую, сваю самую першую, маленькую школьную форму”, — адзначыла Дар’я Чайка.

Відавочна, будучы выставачны праект, што мае адкрыцца 1 верасня, зацікавіць і тых, хто з настальгіяй успамінае школьныя дні, і нават тых, хто не ведае: спісваць можна не толькі з мабільных тэлефонаў!..

Надзея ПЯКАРСКАЯ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

...Нават шагалаўскія інтэр'еры — не замкнёная прастора, як у Мадзільяні. Калі гэта парыжскі пакой, то ў ім ёсць акно, а ў акне — кавалачак... Віцебска. А ў віцебскім інтэр'еры праз аконную шыбу бачныя іншымі разам парыжскія пейзажы. Перад тым як зрабіцца мастаком з планетарнай прасторы і праспяваць радасць свабоднага палёту ў бязважкасці, Шагал выглянуў спачатку з акна бацькоўскай хаты на віцебскую вуліцу і назаўсёды палюбіў яе. Як пісала Анна Ахматава пра Парыж: "Здесь не Темник, не Шуя,/ Город парков и зал./ Но тебя опишу я,/ Как свой Витебск — Шагал..."

цебскага вышэйшага народнага мастакага вучылішча, якое паклала пачатак мастацкай адукацыі ў Беларусі: аб гэтым шмат напісана. Але галоўнае: Шагала па праве можна лічыць адным з родапачынальнікаў "віцебскага Рэнэсанса" — эстэтычнага феномена мастацтва XX ст., які ўвайшоў у усветную гісторыю культуры пад назвай "Віцебская мастацкая школа".

У 1977 г. на X З'ездзе мастакоў БССР я пазнаёміўся з гасцем форуму — вядомым мастаком-графікам з Казахстана Валлянцінам Антошчанка-Аленавым. У гутарках з ім высветлілася, што ён быў у рэвалюцыйным Віцебску... прыватным вартуўніком у новастворанага "камісара" Ша-

няў "па рэвалюцыйным пераўладкаванні мастацтва і адукацыі": лічыў, што Шагал "шмат чаго зрабіў карыснага і добрага для справы рэвалюцыі, і каб не ашалеяла кампанія новаствораных маладых задзірлівых фармалістаў, невядома, як у далейшым склаўся б лёс Марка Захаравіча".

Зараз жа я прывяду фрагменты з запісаў, якія ў мяне захаваліся з тых дзвюх сустрэч з Валлянцінам Антошчанка-Аленавым.

"Я памятаю той камісарскі мандат Шагала, які зарэгістраваны віцебскім аддзелам народнай асветы 25 верасня 1918 года. У ім было сказана, што мастак прызначаны ўпаўнаважаным калегіяй па

(Працяг. Пачатак у №№ 27 — 29.)

Ды і ўсе іншыя прадстаўнікі Парыжскай школы — ад мексіканца Дыяга Рыверы, іспанца Хуана Грыса, паляка Моіса Кіспінга і японца Леанара Фужыта да нашых землякоў Хаіма Суціна, Міхаіла Кікоіна і Паўла Крэменя — усё ж, галоўным чынам, як ні круці, малявалі жывапісны Парыж, людзей, прыроду і жыццё гэтай цудоўнай краіны. І ў гэтым сэнсе Шагал сярод іх — адзінока бусел, які ніяк не мог (ды і не хацеў!) адарвацца ад свайго роднага гнязда...

...Кастрычніцкі пераварот заспеў Марка ў Петраградзе. Далёкі ад палітыкі, ён не надаў гэтай падзеі значэння: "Канешне, я зразумеў, што маё мастацтва не мае з ім (марксізмам. — Б.К.) нічога агульнага... У Міхайлаўскім тэатры сабраліся акцёры і мастакі. Яны хацелі стварыць Міністэрства мастацтва. Я прысутнічаў як глядач. Раптам сярод названых імёнаў пачуў сваё. Я паехаў з Петраграда ў Віцебск. Адаў перавагу роднаму гораду перад месцам у Міністэрстве..."

Затое ад прабывання ў Петраградзе ў творцы засталіся вельмі яркія ўспаміны пра знаёмства з маладымі У.Маякоўскім і С.Ясеніным. Напрыклад: "На сходзе паэтаў гучней за ўсіх крычаў Маякоўскі. Сябрамі мы не былі, хаця Маякоўскі і падарыў мне адну сваю кнігу з такім дарчым надпісам: "Дай бог, чтобы каждый шаггал, как Шагал". Ён адчуваў, што мне агідна ад яго лямантаў і пляўкоў у твар публікі. Навошта паззіі столькі шуму? Мне больш падабаўся Ясенін, з яго чароўнай беззубай усмешкай... Ясенін прывітальна махаў мне рукой. Магчыма, паззія яго — недасканалая, але пасля Блока гэта адзіны ў Расіі крык душы..."

Словам, пасля нядоўгага прабывання ў сталіцы, дзе ён паспеў папрацаваць у Ваенна-прамысловым камітэце, у верасні 1918-га Шагал апынуўся зноў у родным горадзе, які сустрэў яго "мноствам платоў і сініх свіней".

Але ў ягонай кішэні ўжо ляжаў мандат камісара па справах мастацтваў, які яму даваў "права арганізацыі мастацкіх школ, музеяў, выставак, лекцый і нарад па мастацтве і ўсялякіх іншых мастацкіх мерапрыемстваў у межах горада Віцебска і ўсёй Віцебскай губерні".

Наіўны Шагал быў упэўнены, што "...мастацтва толькі тады можа мець назву з вялікай літары, калі яно рэвалюцыйнае па сваёй сутнасці". Спачатку так — да пары да часу — лічылі і некаторыя іншыя дзеячы "новай сацыялістычнай культуры": Малевіч, Татлін, Філонаў, той жа Маякоўскі, Блок, Ясенін. Гэтую "рэвалюцыйную сутнасць" мастацтва і Шагал найбольш адкрыта ды люта выявіў у дзейнасці па афармленні ў Віцебску рэвалюцыйных святаў. Да сённяшняга дня захаваліся толькі тры шагалаўскія эскізы афармлення горада: "Наперад" — дзе юнак, раскінуўшы рукі, нібы крылы, імчыцца над зямлёй, а ўнізе бачны Віцебск; "Вайна палачам": мужык у падпяразнай кашулі ўздымае дом з калонамі; на трэцім эскізе верхнікі імчыцца ў нябёсах над горадамі і трубіць аб перамозе...

Такая ўсеагульнасць успрыняцця рэвалюцыйных падзей і знігаваных з ёй асацыяцый уласціва ўсёй творчасці Шагала ў паслякастрычніцкія гады. У станковых рэчах гэтая якасць праступае яшчэ больш выразна і ў зусім нечаканых формах. У іх трыумфе чужд. Усе карціны так або інакш далучаны да нейкіх найвышэйшых сіл, якія ўрываюцца ў будзённую хаду жыцця і рашуча пераўтвараюць яе. Менавіта ў

"Тут мая душа. Тут і шукайце мяне..."

"Я цябе апішу, як свой Віцебск — Шагал..."

М.Шагал. "Шапыр".

справах мастацтва Віцебскай губерні, і яму давалася паўнамоцнае права арганізоўваць практычна ўсе мерапрыемствы, звязаныя з прапагандай рэвалюцыйнага мастацтва. Сям'я, 18-гадовы хлапец з бацькамі — Іосіфам Іосіфавічам і Евай Адамаўнай (яны абодва — латышы-сяляне Антошасы-Лурупы), — прыехала ў адносна сыты і спакойны Віцебск за колькі дзён да таго: у сярэдзіне верасня 1918-га. Прыехаў я з горада Сестрарэцка, дзе працаваў слесарам на заводзе па вырабе зброі. За плячыма быў і некаторы мастацкі вопыт: пэўны час зусім юным навучаўся ў пецярбургскай школе падтрымкі мастацтваў. У Віцебску мяне адразу ж пасля прыбыцця прызначылі ахоўнікам "камісара Шагала", бо я быў фізічна вельмі моцны і меў некаторую баявую практыку ў снежаньскіх рэвалюцыйных баях 1917 года. Такім чынам, з Шагалам я быў побач практычна штодзень да канца жніўня 1919-га, пакуль мяне не мабілізавалі ў Чырвоную гвардыю.

Паралельна з абавязкамі целаахоўніка наведваў з лістапада 1918-га Народнае мастацкае вучылішча, хаця афіцыйна яно было адкрыта напрыканцы студзеня наступнага года. Адкрывалі яго, памятаю, сам Шагал, Дабужынскі, Ксенія Багулаўская, хтось яшчэ. На тагачаснай вуліцы імя Бухарына было вельмі шумна, святочна, незвычайна...

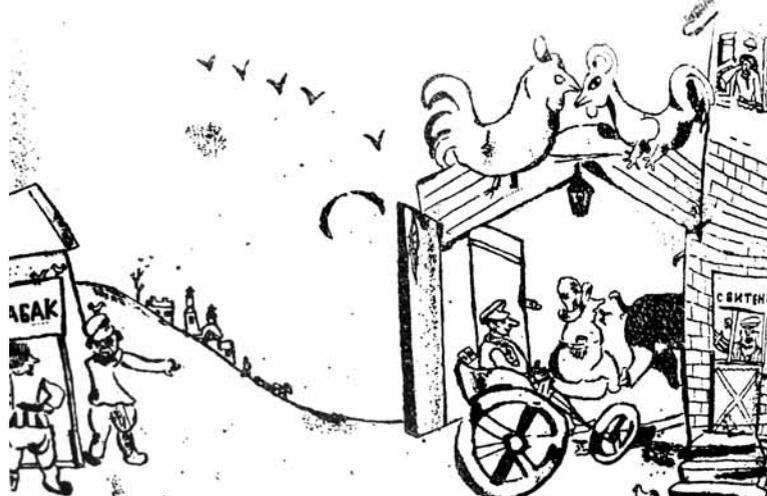
"Найярчэй у памяці захаваліся дні, калі мы рыхтаваліся да першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Тады Шагал літаральна падняў на ногі ўвесь мастацкі Віцебск: настаўнікаў і іхніх вучняў. І нават тых, хто толькі-толькі мог трымаць пэндзаль у руках. Штодзённа, з вялікім прыцэлам на будучыню, аглядалі з Шагалам горад: Саборную плошчу, вуліцы Ветраныя (іх было дзве), Задноўскую, Гоголеўскую, базарныя кропкі, фасады двухпавярховых дамоў, драўлянага тэатра Ціхановскага на Канатнай вуліцы, кінатэатраў "Арс", "Рэкорд", "Ліюзіён" — словам, усё, што можна было ўпрыгожыць святочнымі пано, сцягамі, гірляндамі, агітплататамі, насценнымі роспісамі. Асабіста я па эскізах Шагала (разам з юнай Жэняй Магарыл і Лёвам Цыперсонам) ствараў плакаты з выявай палаючай паходні на фоне разгорнутай кнігі — сімвала народнай асветы. Таксама на адным з трамваяў, што хадзіў па вуліцах Смаленскай, Замкавай і Вакзальнай, размалявалі фігуру рабочага ў блакітнай кашулі, які шалёна біў молатам па кавадле. Пад наглядом Шагала з Эмай Гурэвіч зрабіў пано на фасадзе гарадскога тэатра (не блытаць з Тэатрам рэвалюцыйнай сацыяльнай культуры і тэатрам "Таварыш Шагала", які заўсёды хадзіў у вышытай касаваротцы і са скураным панонам партфелем пад пахай).

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

1917-м Шагал і Бэла "ўзляцелі" ў неба, і свет прыйшоў, на думку мастака, у гармонію. Скончыўся час напружанасці, дурыкаў, нялёгкіх прадчуванняў. Прыйшоў палёт як здзейсненая ўтопія Шагала, адна з найпрыгожых утопій часу. І гэты "палёт" на фоне, канешне ж, Віцебска, для Шагала і яго Бэлы, радасны і бестурботны, мастак натхнёна ўвасобіў у такім палатне, як "Дваіны партрэт", і ў трыпціху "Шапыр". Для гэтых персанажаў палёт — такі ж натуральны стан, як зямное паўсядзённае жыццё ў атаканнай хатняй жывёлы і мастацкага рыштунку.

На маю думку, менавіта сожытны матывы рамантычных палётаў і нарадзілі чарадзейны васьільковы колер Шагала. Колер паветранага акіяна, па якім чалавек свабодна плыве разам... з каровамі... Цікавае да вуліцы, да людзей на ёй, да жылога свету ён захавае назаўсёды, апошнім разам адлюстраваныя яе ў сваіх паэтычных фантазіях на тэмы Старога Запавету. Ягоньня біблейскія масавыя сцэны — водгукі віцебскіх рэвалюцыйных святкаванняў, якія ён афармляў у тыя гады, а таксама Малевіч, Лісіцкі, Ермалаева, Сур-

М.Шагал. 3 віцебскіх замалёвак.

цін, Коган і іхнія маладыя аднадумцы. Пасля таго, як Шагал паехаў з Віцебска і перастаў адчуваць "рэвалюцыйны ўздзім", ягоныя палёты сталіся іншымі. Яны не страцілі лірыкі, але страцілі пераможнае трыумфальнае гучанне.

Я не буду распавядаць пра Шагала як арганізатара і натхніцеля так звананага Ві-

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ Выстаўка аднаго шэдэўра: іранскі тэбрызскі дыван.
■ Выстаўка "Італія, радзіма натхнення". Да 04.09.2011.
■ "Беларускія мастакі ў свеце".
■ "ТРОГАТельная выстаўка". Да 31.07.2011.
■ "Копія ўяўнай рэчаіснасці". Да 31.07.2011.

Філіялы
Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Выстаўка "Тамніцы дрэва.
Разьба па дрэве, чаканка".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная
экспазіцыя
"Культура
I-й пал. XIX ст.". ■ Выстаўка
работ
навучэнцаў
Магілёўскай
ДШМ.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пачатку XX стст.". ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".

"Якуб Колас.
Жыццё
і творчасць".

■ Тэатралізаваная
экскурсія паводле
казак Якуба Коласа.
Выстаўка:
■ "Імгненні жыцця"
(керамічныя плакеткі і медалі
з калекцыі А.Грэжава).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі
Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Жыццё і творчасць
Янкі Купалы". ■ Цыкл музейна-педагагічных

літаратурная выстаўка
"Пісьменнікі беларускага
замежжа".БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Пераможцы". ■ "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці". ■ "Дарогамі Перамогі. Бацька і сын Федарэнкі". Да 31.08.2011.
■ "Абаронцам Айчыны".

■ "Чырвоная гасцеўня". ■ "Зала ўрачыстых прыёмаў". ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі). Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:
■ Выстаўка кніг "Мастацтва для вечнасці". ■ Выстаўка лялек Марыі Лугавой "Цудоўны твор жаночых рук".

працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крміналістыкі".
Выставачная зала:
■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс:
290 60 10.
■ Юбілейная выстаўка
Уладзіміра Вальнова.
■ Юбілейная выстаўка
Сяргея Пыжыкава.
■ Юбілейная выстаўка
Аляксандра Слепава.
■ Юбілейная выстаўка
Валерыя Счаснага.
■ Выстаўка
"Белавежжа-2009".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка дыпломных
прац дэкаратыўна-
прыкладнага мастацтва
Беларускага
дзяржаўнага
ўніверсітэта
культуры і мастацтваў.

КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4,
пр. Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

■ "Гаўрыла
Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж
твораў
вьяўленчага
мастацтва,
сувеніраў
і тавараў
для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка
алаваных
салдацікаў
і мадэлей
караблёў
А.Ляўкова.
■ Выстаўка
Андрэя
Смолака
"Уздым і мары".
■ Выстаўка
"Малыя
экватар".
■ Выстаўка
керамікі
і жывапісу
Тамары
і Івана
Курачыцкіх.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЖНІВЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!

Падпісныя
індэкссы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.

Паспяшайцеся на пошту!

"Водбліскі
ваеннай славы"

(еўрапейская зброя і
вайсковае
абмундзіраванне
XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Экспануецца
ўпершыню".
■ "Ротмістр Вітольд
Пілецкі. 1901 — 1948".
Да 24.07.2011.
■ Асветніцка-забаўляльны
праект "Вялікія муміі
Егіпта".
■ Выстаўка Ігара Карпава.
Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная
экспазіцыя "Гісторыя
І З'езда РСДРП".
■ "Казакі — абаронцы
айчыны".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г.
Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная
літаратурна-мемарыяльная
экспазіцыя

заняткаў з элементамі
тэатралізацыі
"Дзядзька Янка,
добры дзень!"
для дзяцей малодшага
школьнага ўзросту і сямейнага
наведвальніка.
■ Музейная гульня
"У пошуках Папараць-кветкі".
■ Выстаўка "Свет там думкі
хітрыя знае..." (рэклама
ў перыядычным друку пач.
XX ст. у артэфактах эпохі).

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ Выстаўка
"Сцяжынкамі
майстэрства".
■ "Свет шчодры. Свет
мяне паўторыць..." (да
80-годдзя з дня нараджэння
У.Караткевіча).
■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".
■ Фотаэкспазіцыя,
прысвечаная дзейнасці
беларускіх аб'яднанняў
у замежжы, а таксама

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ Выстаўка "Бурштын —
золата Балтыкі".
■ Выстаўка "Архетіпальная
прастора" Т.Збырні.
■ "Беларусь
стваральная".
■ Выстаўка В.Касаткіна
"Жывіца. Часавыя
прасторы".

■ Падарункі афіцыйных
дэлегацый Гомельскаму
аблвыканкаму.
■ Выстаўка
Тацяны Шубінай
"Метал Скрэп-Арт.
Мастацтва металічнага
лому".
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі
мора"
(грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму дзеянню СССР
А.Грамыку.

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:

■ Пакой крывых
люстэраў.
■ "Свет зьяроў
Гомельшчыны".
■ Куток жывых
экзатычных
рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і аддзел па
турызме
(вул. Кірава, 8).
Гомельскі парк
Прыватная
калекцыя галубоў
"Сімвал міру
і любові".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная
ваенна-гістарычная
экспазіцыя.
■ Пастаянная
выстаўка тэхнікі на
адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея

ШТОТЫДНЁВАЯ

ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам
інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар —
Людміла Аляксееўна
КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Тацяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290-22-50
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнаснае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура", 2011.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 8368
Падпісана ў свет
21.07.2011 у 18.30
Замова 3476
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

9 771994 478007 1 1030